

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Фінанси
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

Форма навчання очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ
ФОНДОМ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

здобувача Сторожука Іллі Віталійовича

Науковий керівник: д.е.н., професор Рязанова Надія Сергіївна

_____ (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова:

д.е.н., професор Буряченко Андрій Євгенович

_____ (підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ.....	8
1.1. Особливості діяльності та роль Міжнародного валютного фонду (МВФ) у сучасній економіці	8
1.2. Правові засади діяльності МВФ в Україні.....	23
1.3. Методика та інструментарій дослідження взаємовідносин України з МВФ.....	30
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МВФ З УКРАЇНОЮ.....	34
2.1. Огляд історії взаємовідносин України з МВФ.....	34
2.2. Роль Міжнародного Валютного Фонду у сталому розвитку економіки України.....	42
2.3. Оцінка окремих програм МВФ в Україні	49
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА МВФ.....	58
3.1 Виклики у співпраці України та МВФ.....	58
3.2 Перспективи взаємовідносин України та МВФ	64
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження визначається основними засадами міжнародної економіки, яка ґрунтується, передусім, на ідеї свободи в економічному обігу. Ця свобода визначає загальний характер світового економічного порядку, орієнтованого на відкритий тип взаємовідносин. Міжнародні економічні зв'язки утворюються в контексті, з одного боку, економічних національних порядків кожної держави, об'єднаних у традиційному розумінні "національної економіки", і, з іншого боку, від міжнародної економічної інтеграції у формі світового господарства. Ключовим напрямком цього інтеграційного процесу є лібералізація торговельних зв'язків і створення відповідних міжнародних організацій, спрямованих на подолання торговельних бар'єрів та сприяння всебічному розвитку економічного співробітництва між державами, зокрема у сфері валютно-фінансових відносин.

Фокус кредитування МВФ переважно спрямований на країни з економіками, що розвиваються, та ті, які переходять до ринкових відносин, включаючи Україну. У розгляді економічно розвинених країн спостерігається мінімальне використання кредитних можливостей Фонду, оскільки їх вважають неприйнятними через високі вимоги. Важливою сферою діяльності МВФ є також надання технічної допомоги країнам, які потребують рішень у валютно-фінансовій сфері.

У випадку України співпраця з МВФ має різні наслідки. З одного боку, завдяки сприятливим умовам кредитування Фонду, що порівняно з іншими зовнішніми кредиторами, країна використовує співпрацю для встановлення основ ринкової економіки, зокрема, реорганізації банківської системи та забезпечення ресурсів для структурної перебудови економіки та розвитку ринкових інститутів. З іншого боку, вимоги МВФ для отримання кредитів, включаючи Україну, є стандартними та не враховують рівень розвитку та особливості національної економіки.

Вивчення міжнародноправових аспектів діяльності МВФ стає особливо актуальним, охоплюючи різноманітні теоретичні та практичні питання, пов'язані з характеристикою специфіки та правового статусу МВФ та регламентацією його відносин з державами-членами. Аналіз діяльності та визначення тенденцій розвитку МВФ стає важливою передумовою для розуміння проблем, що є основою для подальших досліджень, спрямованих на підвищення ефективності його діяльності та координації з валютно-фінансовими системами держав-членів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У магістерській роботі проведено детальний аналіз звітів та наукових статей, що охоплюють період останніх років. До об'єкта аналізу увійшли офіційні документи, такі як щорічні звіти МВФ та звіти уряду України, що стосуються фінансової допомоги та виконання умов програм фінансування.

У контексті сучасної економічної кризи в Україні, обумовленої різноманітними факторами, одночасно проявившимись, виникає необхідність розгляду питань пошуку шляхів виходу з кризи та переходу вітчизняної економіки до сталого розвитку. Однак у такому становищі важливо використовувати комплекс інструментів, при цьому залучення зовнішніх фінансових ресурсів, зокрема кредитів від МВФ, стає ключовою складовою. МВФ, фактично виступаючи ключовим кредитором, може надавати позики за низькими процентами, незважаючи на низький кредитний рейтинг позичальника.

Мета і завдання дослідження. Метою даної магістерської роботи є проведення комплексного аналізу діяльності, правового статусу та структури МВФ, а також загальне дослідження його співпраці з Україною та виявлення шляхів для покращення цієї співпраці.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних наукових та практичних завдань:

- Охарактеризувати міжнародно-правовий статус МВФ;
- З'ясувати особливості організаційно-правової структури МВФ та його роль у системі міжнародних валютно-фінансових відносин;

- Висвітлити специфіку форм і методів діяльності МВФ, аналізувати практику їх застосування;
- Надати правову характеристику діяльності МВФ в Україні;
- Визначити правові форми співпраці МВФ з Україною у сфері виконання та погашення кредитних ресурсів;
- Розкрити специфіку етапів співпраці України з МВФ;
- Проаналізувати практику виконання Україною інституційних умов надання їй фінансової допомоги;
- Проаналізувати сучасний стан відносин між МВФ та Україною;
- Запропонувати можливі шляхи вирішення проблем та покращення співпраці МВФ та України;
- Визначити перспективи та ризики відносин України та МВФ.

Об'єктом дослідження є комплекс міжнародних економічних та правових відносин, пов'язаних із діяльністю МВФ та його співпрацею з Україною.

Предметом дослідження є принципи та норми, що регулюють діяльність МВФ у валютно-фінансовій сфері та в стосунках з державами-членами, зокрема з Україною.

Методологічну основу магістерської роботи складають наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, які стосуються історичних передумов створення та нормативно-правового статусу МВФ, історії співпраці Фонду з Україною, а також економічно-правових засад цього співробітництва.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові методи дослідження. Історичний метод використовувався під час аналізу соціально-економічних, політичних і правових передумов створення МВФ та вивчення його діяльності на різних етапах. Формально-юридичний метод дозволив розкрити зміст нормативних положень Угоди про створення МВФ та правового поля співпраці з країнами-членами, зокрема з Україною. Порівняльний метод застосовувався при аналізі фінансово-кредитної діяльності МВФ і етапів його співпраці з Україною, щоб виявити особливості та тенденції цієї взаємодії.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Значущість отриманих результатів виявляється у теоретичному обґрунтуванні та критичному аналізі діяльності МВФ, співпраці з Україною на протязі різних періодів, а також у пошуку шляхів для покращення цієї співпраці. Робота розглядає переваги, недоліки та ризики взаємодії України з МВФ, а також пропонує практичні рекомендації щодо оптимізації цих відносин.

Інформаційну базу дослідження формують ключові документи, такі як Угода про створення МВФ, Статут МВФ, аналітичні звіти МВФ, Меморандуми про співпрацю України та МВФ. Крім того, важливими джерелами інформації є закони України, постанови та декрети Кабінету Міністрів України, а також нормативні документи та статистичні публікації Національного банку України.

Апробація матеріалів кваліфікаційної магістерської роботи. В.Сторожук. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: РОЛЬ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ ТА МВФ, International students and researchers scientific conference “CURRENT ISSUES IN ECONOMICS AND FINANCE: DEVELOPMENTS AND TRENDS” (November 09, 2023)

Структура роботи. Робота складається із вступу, 3х основних розділів, висновків та списку використаних джерел. Кваліфікаційна магістерська робота містить 73 сторінок, 12 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 56 найменувань.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МВФ, Фонд – Міжнародний валютний фонд

СПЗ – Спеціальні права запозичення

Статті Угоди МВФ, Статут МВФ – Статті Угоди Міжнародного валютного фонду, прийняті 22 липня 1944 р.

КМУ – Кабінет Міністрів України

НБУ – Національний банк України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

1.1. Особливості діяльності та роль Міжнародного валютного фонду (МВФ) у сучасній економіці

Міжнародний валютний фонд (МВФ) був створений під час Конференції Об'єднаних Націй з валютно-фінансових питань, яка проходила в Бреттон-Вудсі, штат Нью-Хемпшир, Сполучені Штати Америки, з 1 по 22 липня 1944 року і об'єднала 44 держави. В ході конференції було прийнято Заключний акт, який містив статті угоди, що стали основою статуту МВФ. Угода про створення МВФ була ратифікована 29 державами 27 грудня 1945 року, а в березні 1946 року на установчій сесії Ради управляючих МВФ в американському місті Саванна були прийняті додаткові постанови, що регулюють діяльність Фонду. З 1 березня 1947 року МВФ розпочав свою роботу [1].

Важливим завданням Міжнародного валютного фонду (МВФ) є регулювання політики в області підтримання стійкості валютних курсів. Відповідно до статуту МВФ, організація має за мету збереження стабільності валют та налагодження впорядкованих валютних відносин між країнами-членами. Крім того, МВФ прагне запобігати надто сильній девальвації валют з метою збереження конкурентоспроможності. Спочатку при вступі до МВФ країна-член повинна була узгоджувати офіційний паритет своєї валюти в золоті чи доларах США та утримувати офіційні валютні курси в межах одного відсотка від встановленого паритету. Зміни в офіційних валютних паритетах мали здійснюватися тільки після узгодження з керівництвом МВФ. Проте з часом МВФ відмовився від системи фіксованих валютних курсів під впливом глобальних ринкових факторів [2].

Другим важливим аспектом діяльності МВФ було надання підтримки для створення багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між країнами-членами. Фонд підтримував необхідність усунення обмежень на обмін валюти та сприяв створенню умов для вільного трансферту валюти. МВФ акцентував увагу на тому, що валютні обмеження є завадою для розвитку світової торгівлі.

Третім основним завданням Міжнародного валютного фонду (МВФ) є надання країнам-членам фінансової підтримки у вигляді кредитів в іноземній валюті, які допомагають коригувати порушення рівноваги їхніх платіжних балансів.

По-четверте, МВФ вважає однією зі своїх головних цілей сприяти розширенню та збалансованому зростанню світової торгівлі з метою підтримки високого рівня зайнятості та розвитку виробничого потенціалу всіх своїх членів.

По-п'яте, в рамках створення Міжнародного валютного фонду передбачалася систематична проведення консультацій з валютних питань і створення постійного механізму, який сприяв би співробітництву в області валютної політики [3].

Діяльність МВФ суттєво впливає на еволюцію структури світової економіки. Протягом часу з моменту створення організації відбулися значущі зміни:

- Домінуюча позиція Сполучених Штатів Америки в світовій економіці тривала протягом тривалого періоду, але в кінці 80-х років ця домінантність була підірвана, і співвідношення сил у МВФ стало більш збалансованим [4].
- Зростання питомої ваги країн Західної Європи та Японії призвело до того, що вони стали значущими конкурентами для Сполучених Штатів Америки та отримали вплив у МВФ.
- Розпад колоніальної системи та формування численних суверенних держав призвели до того, що ці країни стали повноправними членами МВФ.

- Наприкінці 80-х і на початку 90-х років відбулися глибокі політичні та соціально-економічні зміни в країнах Східної Європи та колишнього Радянського Союзу, що також мали вплив на діяльність МВФ.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) має розгалужену інституційну структуру, яка складається з кількох ключових органів і підрозділів. Ось загальний огляд макроструктури МВФ:

1. Рада керівників: Рада керівників МВФ є найвищим органом управління Фондом. Вона складається з представників кожної країни-члена. Кожна країна-член має відповідного голосу та може приймати рішення з питань, що стосуються діяльності МВФ. Рада зазвичай збирається на регулярних засіданнях для обговорення ключових питань.
2. Виконавчий комітет: Виконавчий комітет відповідає за денний порядок дій та здійснення діяльності МВФ. Він включає керівництво МВФ та забезпечує здійснення програм та проектів Фонду.
3. Директор-розпорядник: Директор-розпорядник відповідає за представництво кожної окремої країни-члена в МВФ. Кожна країна-член має свого власного директора-розпорядника, який представляє її інтереси у Фонді та бере участь у прийнятті рішень [5].

Рада керівників (Board of Governors) Міжнародного валютного фонду (МВФ) відіграє провідну роль в інституційній структурі Фонду. Кожна країна-член МВФ представлена своїм керівником та його заступником. На цих засіданнях обговорюються ключові питання діяльності МВФ.

До компетенції Ради керівників входять рішення з таких важливих питань:

- Прийом нових країн-членів: Рада вирішує, які країни можуть стати членами МВФ і приймає їхні заявки.
- Виключення старих членів: Рада також може вирішувати питання про виключення країн-членів МВФ, якщо вони не виконують свої зобов'язання перед Фондом.

- Перегляд і визначення розмірів квот: Розмір квот визначає фінансовий внесок кожної країни в капітал МВФ, і Рада керівників вирішує питання щодо їхнього перегляду та зміни.
- Розподіл чистого доходу: Рада визначає спосіб розподілу чистого доходу Фонду між країнами-членами.
- Вибори виконавчих директорів: Рада приймає рішення щодо вибору виконавчих директорів МВФ [6].

Комітет з розвитку, повніше відомий як Об'єднаний міністерський комітет з передачі реальних ресурсів країнам, що розвиваються, є ще одним дорадчим підрозділом Ради керівників Міжнародного валютного фонду (МВФ). Його головним завданням є розгляд питань економічного розвитку на глобальному рівні, зокрема передача реальних ресурсів країнам, що розвиваються.

Другим важливим блоком в інституційній структурі МВФ є Виконавча рада (Executive Board). Вона відіграє роль дорадчого і виконавчого органу, якому Рада керівників делегує частину своїх повноважень. Виконавча рада складається з 24 директорів, які відображають інтереси різних країн-членів МВФ.

Сім з 24 виконавчих директорів призначаються країнами з найбільшими внесками в капітал МВФ, такими як Німеччина, Великобританія, Китай, Саудівська Аравія, США, Франція і Японія. Решта директорів вибираються керівниками інших країн з урахуванням географічного представництва. Виконавча рада засідає декілька разів на тиждень і відповідає за ведення справ МВФ, включаючи ухвалення конкретних рішень та надання рекомендацій Раді керівників [7].

Виконавча рада Міжнародного валютного фонду (МВФ) грає важливу роль у веденні поточних справ Фонду та прийнятті важливих рішень щодо економічної політики країн-членів. Вона має різноманітні функції та відповідальності:

- Спостереження за економічною політикою країн-членів: Виконавча рада веде спостереження за економічними політиками країн-членів і аналізує їхні платіжні баланси та фінансові показники.

- Прийняття рішень про надання фінансової допомоги: Вона розглядає запити країн-членів щодо надання фінансової допомоги і приймає рішення про умови цієї допомоги.
- Проведення досліджень і аналіз: Виконавча рада організовує проведення досліджень та аналізу економічних проблем, які стосуються міжнародних валютних аспектів національних економік країн-членів.
- Підготовка щорічних доповідей: Вона підготовляє щорічні доповіді Раді керівників МВФ, в яких аналізується стан світової економіки та економічних викликів.
- Призначення керівників та посадових осіб: Виконавча рада призначає керівників та посадових осіб МВФ, таких як директор-розпорядник, заступник, секретар, скарбник, генеральний радник юридичного відділу, економічний радник і інші.

Директор-розпорядник, як голова Директорату, відповідає за ведення поточних справ Фонду та координацію діяльності внутрішніх підрозділів. Він грає ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування МВФ [8].

Рада керівників є вищим органом МВФ і включає керівників країн-членів. Вона приймає стратегічні рішення та регулює ключові аспекти діяльності Фонду. Рішення приймаються більшістю голосів, причому голоси розподіляються відповідно до фінансових внесків країн.

Виконавча рада відповідає за конкретну роботу Фонду і включає 24 директори, які представляють країни-члени. Цей орган веде дискусії, надає експертну підтримку та вирішує питання, пов'язані з діяльністю МВФ.

МВФ також співпрацює з іншими міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, Організація Об'єднаних Націй і Світова торговельна організація, для забезпечення координації та взаємодії у сфері глобальних економічних питань [10]. Ця структура допомагає МВФ виконувати свої функції, такі як надання фінансової допомоги країнам-членам, сприяння стабільності світової фінансової

системи та здійснення економічного аналізу і досліджень. Відділи наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Відділи МВФ та їх функції

Інституційний відділ	Функції
Регіональні відділи	МВФ має регіональні відділи для різних регіонів світу. Це допомагає Фонду зосереджувати увагу на конкретних регіональних економічних проблемах та потребах.
Професійні відділи	МВФ також має відділи, спеціалізовані у різних сферах, таких як грошові і валютні питання, бюджетно-податкові проблеми, правовий і дослідницький відділи.
Підрозділи обслуговуючого і допоміжного характеру	Ці підрозділи забезпечують нормальне функціонування Фонду. Вони включають в себе відділи адміністративних і зовнішніх зв'язків, статистики, скарбника, бюро перекладацьких послуг і багато інших.
Інститут МВФ	Цей інститут знаходиться у Вашингтоні і організовує навчальні курси і семінари для підвищення кваліфікації державних службовців з країн-членів МВФ.
Співпраця з іншими міжнародними організаціями	МВФ має тісні зв'язки з іншими міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, Організація Об'єднаних Націй, Світова торговельна організація та інші.

Джерело: Складено автором на основі [2]

Квоти визначають фінансовий внесок країни в статутний капітал МВФ, що впливає на її членство та участь у рішеннях Фонду. Чим більше квота, тим більший голос і вплив має країна в рішеннях МВФ. Країни з великими квотами мають більше прав та можливостей у визначенні політики і рішень Фонду, включаючи надання кредитів та рішення щодо фінансової допомоги іншим країнам-членам.

Ця система розподілу квот у МВФ відображає структуру влади в міжнародних фінансових установах і може бути об'єктом переговорів і реформ для забезпечення більшої справедливості та рівності серед країн-членів. Квоти, таким чином, визначають статус і вплив країн у глобальному фінансовому порядку [10].

Спеціальні права запозичення (СПЗ) є важливим інструментом у діяльності Міжнародного валютного фонду (МВФ). Вони представляють собою особливий вид міжнародних грошових одиниць, які можуть бути використані країнами-членами для здійснення міжнародних фінансових операцій та резервів. СПЗ виділяються країнам-членам МВФ на підставі їхніх квот, які визначаються на основі розміру їхнього економічного потенціалу та питомої ваги у світовій економіці. Таким чином, СПЗ є важливим елементом взаємовідносин між країнами-членами МВФ і визначають їхню роль у світових фінансових справах. Спочатку, на Бреттон-Вудській конференції, розміри квот були встановлені на основі золотих резервів країн-учасниць, і країни повинні були робити внески в статутний капітал МВФ в розмірі 25% квоти в золоті, а решта в національних валютах. Проте Ломейські угоди, укладені в середині 70-х років, внесли зміни в цей процес. За цими угодами, країни-члени були звільнені від необхідності сплачувати 25% квоти в золоті.[10] Замість цього, ця частина квоти може бути сплачена у вільно конвертованих валютах або в СПЗ. Решта 75% квоти може бути сплачена національною валютою.

Власний статутний капітал Міжнародного валютного фонду (МВФ) зростає через внески країн-членів та приймання нових країн до фонду, включаючи колишні радянські республіки.

Однак МВФ не обмежується власним капіталом, а також користується позиченими коштами з різних джерел, якщо це необхідно для розширення своєї діяльності та поповнення своїх резервів у валюті. Фонд може брати позики в різних державних установах, в казначействі країн-членів та в Банку міжнародних розрахунків.

Генеральна угода про позики (General Arrangements to Borrow - GAB), укладена Міжнародним валютним фондом та десятьма найбільшими державами Заходу в 1962 році, відіграла значну роль у розширенні кредитних можливостей Фонду. Ця угода передбачала постійно відновлювальну основу для надання МВФ

позик з метою запобігання або подолання розладу в міжнародній валютній системі [11].

У 1997 році Виконавча рада МВФ прийняла Нову угоду про позики (New Arrangements to Borrow - NAB). Нова угода не замінила Генеральну угоду про позики, а доповнила її, розширивши кількість учасників та збільшивши суми доступних позик.

У додаток до угод GAB і NAB, МВФ створив ряд спеціальних фондів, таких як нафтовий фонд, довірчий фонд, фонд Віттевея і інші. Ці фонди надають додаткові кошти МВФ для фінансування допомоги окремим країнам-членам.

МВФ виступає посередником, отримуючи позичкові кошти від одних держав і надаючи їх іншим країнам-позичальникам, контролюючи при цьому їхню валютну політику.

Спеціальні права запозичення (Special Drawing Rights - СПЗ) були вперше утворені у жовтні 1969 року на сесії Міжнародного валютного фонду (МВФ) і введені в дію з 1 січня 1970 року. Головна мета СПЗ полягала у створенні нових міжнародних активів, які можна було використовувати для різних цілей, таких як поповнення офіційних валютних резервів, регулювання сальдо платіжних балансів, розрахунки з МВФ та інші міжнародні транзакції. СПЗ є умовними міжнародними активами, які визнаються та використовуються на міжнародному рівні на підставі угоди між країнами-учасницями Міжнародного валютного фонду (МВФ). Вони не мають самостійної вартості і не є грошовими засобами в звичайному розумінні, оскільки їхній випуск не пов'язаний з емісією фізичних грошових знаків або золота. СПЗ видаються МВФ країнам-членам як записи на спеціальних рахунках у фонді, і їхня емісія може відбуватися лише у випадку, коли існує глобальна нестача міжнародних ліквідних резервів і країни-члени МВФ домовляються про необхідність поповнення цих резервів. Важливо відзначити, що СПЗ мають обмежений обсяг і можуть використовуватися для різних міжнародних транзакцій, включаючи розрахунки з МВФ та іншими країнами [12].

Основна перевага СПЗ полягає в тому, що вони не створюють навантаження на національні ліквідні резерви країн-учасниць, оскільки їхній випуск відбувається на міжнародному рівні із згоди країн-членів МВФ.

Володіння лімітом СПЗ не дає країні можливості придбати конвертовану валюту в інших країнах в обмін на СПЗ.

Проте СПЗ можуть бути використані для інших цілей, таких як погашення іноземної заборгованості чи поповнення офіційних валютних резервів країни. Таким чином, проведення обміну СПЗ на конвертовану валюту може призвести до збільшення обсягу СПЗ у країні, яка видала конвертовану валюту, і зменшення їх обсягу в країні, яка отримала цю валюту [13].

Хоча СПЗ самі по собі не мають власної реальної вартості, Міжнародний валютний фонд надає їм штучний вартісний зміст, який враховується при їхньому обміні на конвертовану валюту. Початково СПЗ були пов'язані зі золотом через американський долар, і конкретно золотий вміст СПЗ був зафіксований на рівні 0,888671 грама, що відповідало вмісту золота в доларі до його девальвації у грудні 1971 року. . Після падіння Бреттон-Вудської системи Woods в 1973 SDR було перевизначене як споживчий кошик валют, що станом на 2023й рік складається з долара США 41.73%, Євро 30.93%, Юаня 10.92%, Японської єни 8.33%, Фунта стерлінгів 8.09% [14].

Починаючи з липня 1974 року, Міжнародний валютний фонд ввів новий метод визначення штучної вартості СПЗ. Спочатку цей метод базувався на вартості кошика валют 16 країн, чия зовнішня торгівля складала не менше 1% загального обсягу світового товарообороту в період з 1968 по 1972 рік. З січня 1981 року було обрано лише п'ять валют для формування необхідного набору валютного кошика. Ці валюти та їхні питомі ваги були такими: долар США – 42%, німецька марка – 19%, японська ієна – 14%, англійський фунт стерлінгів і французький франк – по 12%. Питомі ваги цих валют в кошику переглядаються кожні п'ять років залежно від зміни економічної ролі країн у світовій економіці. На рисунку 1.1 можемо побачити частку валют у СПЗ по рокам.

		Value of 1 XDR ^[b]														
Period	XAU															
1969–1971 ^[11]	1/35 (100%)															
	 USD															
1971–1974 ^[65]	1.0 (100%)															
	 USD	 DEM	 GBP	 FRF	 ITL	 JPY	 CAD	 NLG	 BEF	 SAR	 ESP	 AUD	 SEK	 IRR	 NOK	 ATS
1974–1980 ^[71]	0.4 (32.6%)	0.32 (10.2%)	0.05 (9.7%)	0.42 (7.1%)	52.0 (6.6%)	21.0 (6.0%)	0.07 (5.9%)	0.14 (4.3%)	1.6 (3.5%)	0.13 (3.0%)	1.5 (2.1%)	0.017 (2.1%)	0.11 (2.1%)	1.7 (2.0%)	0.1 (1.5%)	0.28 (1.3%)
	 USD		 DEM		 FRF		 JPY		 GBP							
1981–1985 ^[65]	0.54 (42%)		0.46 (19%)		0.74 (13%)		34.0 (13%)		0.071 (13%)							
1986–1990 ^[65]	0.452 (42%)		0.527 (19%)		1.02 (12%)		33.4 (15%)		0.0893 (12%)							
1991–1995 ^[65]	0.572 (40%)		0.453 (21%)		0.8 (11%)		31.8 (17%)		0.0812 (11%)							
1996–1998 ^[65]	0.582 (39%)		0.446 (21%)		0.813 (11%)		27.2 (18%)		0.105 (11%)							
	 USD		 EUR			 JPY			 GBP							
1999–2000 ^[65]	0.582 (39%)		0.3519 (32%) ^[72]			27.2 (18%)			0.105 (11%)							
2001–2005 ^[65]	0.577 (44%)		0.426 (31%)			21.0 (14%)			0.0984 (11%)							
2006–2010 ^[63]	0.632 (44%)		0.41 (34%)			18.4 (11%)			0.0903 (11%)							
2011–2016 ^[73]	0.66 (41.9%)		0.423 (37.4%)			12.1 (9.4%)			0.111 (11.3%)							
	 USD		 EUR			 CNY			 JPY			 GBP				
2016–2022 ^[74]	0.58252 (41.73%)		0.38671 (30.93%)			1.0174 (10.92%)			11.9 (8.33%)			0.085946 (8.09%)				
2022–2027 ^[75]	0.57813 (43.38%)		0.37379 (29.31%)			1.0993 (12.28%)			13.452 (7.59%)			0.080870 (7.44%)				

Рисунок 1.1 - Частка валют у СПЗ по роках [15]

Слід зауважити, що спеціальні права запозичення (СПЗ) не можуть повністю замінити ні резервні валюти, ні золото в якості світових резервів. Це розрахункові одиниці, які використовуються для обліку і розрахунків між центральними банками та Міжнародним валютним фондом, і вони не мають самостійної купівельної сили, як національні валюти.

Ключові відмінності між СПЗ, резервними валютами та золотом:

- Платіжний засіб: Резервні валюти, такі як долар США, є фізичними грошима, якими можна розраховуватися при зовнішніх та міжнародних платежах.
- Вартість і забезпечення: Резервні валюти мають власну вартість на світовому ринку обміну і забезпечуються економікою та довірою до емітента.
- Функції: Резервні валюти використовуються для здійснення платежів, торгівлі та здійснення міжнародних розрахунків.
- Світові гроші: Золото і резервні валюти можуть функціонувати як світові гроші, оскільки вони визнані і прийняті в міжнародних платежах. СПЗ не мають такого статусу і є обмеженими у використанні.
- Контроль і обмін: Операції зі СПЗ підлягають контролю Міжнародного валютного фонду і виконуються виключно між центральними банками.

Механізм надання кредитів Міжнародним валютним фондом (МВФ) фактично передбачає валютний обмін. Зацікавлена країна отримує в МВФ необхідну для неї вільно конвертовану валюту або спеціальні права запозичення (СПЗ) в обмін на свою національну валюту.

Важливо враховувати, що у ролі покупців в цьому процесі виступають переважно держави з неконвертованою валютою. МВФ фактично продає країнам-позичальникам вільно конвертовану валюту в обмін на їхні неконвертовані національні валюти, на які в даний момент немає попиту, і ці національні валюти залишаються у Фонді.

Згідно з чинним статутом, однією з важливих умов є обмеження на розмір валюти країни в активах МВФ, яка не повинна перевищувати 200% її квоти, включаючи 75% квоти, яку країна внесла під час підписки. Проте в інших випадках обмеження на використання валюти можуть тимчасово скасовуватися, і МВФ може надавати країнам, які мають потребу, іноземну валюту понад ці ліміти [2].

Зазвичай кредити МВФ надаються на термін від 3 до 5 років. Після закінчення цього періоду країна-позичальник зобов'язана повернути МВФ вільно конвертовану валюту або кошти в СПЗ і отримати назад свою національну валюту.

Також країна-позичальник з покращенням стану свого платіжного балансу та зростанням валютних резервів може бути зобов'язана достроково викупити надлишкову кількість своєї національної валюти від МВФ, і МВФ може вимагати виконання цієї операції.

Кредити однієї країни-позичальниці також вважаються погашеними в тому випадку, коли інші країни-члени купують її національну валюту, яка перебуває у Фонді.

В залежності від ступеня труднощів, які переживає країна і інших обставин, країна-член може отримувати різні види кредитів від МВФ. По-перше, кожна країна може отримати першу порцію іноземної валюти в розмірі 25% своєї квоти-внеску без будь-яких умов і без вимоги сплати процентів. У межах резервної

частки, країни-члени МВФ можуть отримувати іноземну валюту від МВФ без попередньої згоди.

Ця операція не вважається кредитом у суворому розумінні цього слова, але як операція щодо вилучення іноземної валюти, яка була внесена країною в рахунок підписки. Наприклад, Україна мала резервну частку у розмірі 22,7% від її квоти при вступі до МВФ.

Головним каналом отримання фінансових ресурсів від Міжнародного валютного фонду (МВФ) є політика кредитних часток, або кредитних траншів. Країна може використовувати ці кредитні частки послідовно або повністю за угодою з МВФ. Якщо країна витрачає свої кредитні частки і резервну частку одночасно, то максимальна сума іноземної валюти, яку вона може запозичити в МВФ, складає 12,5% від розміру її квоти.

Механізми фінансування наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Механізми фінансування від МВФ

Механізм	Принцип роботи механізму
Кредитні частки	Країни-члени МВФ можуть отримувати кошти в іноземній валюті через кредитні частки, які становлять 25% їхньої квоти. Ці кредитні частки можуть бути використані на підтримку балансу і стабілізацію економіки.
Стенд-бай угоди	Цей механізм передбачає надання країнам-членам МВФ лінії кредитування для подолання економічних труднощів. Кредитні угоди стенд-бай можуть бути укладені на строк від 12 до 18 місяців,
Компенсаційне фінансування	Цей механізм передбачає надання країнам-виробникам сировини фінансової підтримки для покриття дефіцитів платіжних балансів, які виникають внаслідок падіння цін на сировину.

Джерело: Складено автором на основі [2]

Система розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF) створена в рамках Міжнародного валютного фонду (МВФ) у вересні 1974 року для надання

фінансової підтримки країнам, які мають структурні економічні проблеми. Ця система доповнює і розширює можливості надання фінансової допомоги, порівняно зі звичайними кредитними частками МВФ.

Основні риси системи розширеного фінансування (EFF):

- Тривалість фінансування: Країни, які користуються EFF, можуть отримувати фінансування на тривалий період, що складає три роки.
- Суми фінансування: Держави-позичальники можуть отримувати кредити в рамках EFF, які становлять до 140% їхньої квоти в МВФ.
- Період повернення кредиту: Запозичені кошти повинні бути погашені протягом періоду з четвертого по десятий рік після отримання кредиту.
- Обов'язок звітування: Країни, які отримують фінансування через EFF, повинні представляти щорічні звіти МВФ щодо своєї економічної політики та заходів, призначених для реформування економіки та вирішення структурних проблем.

Основні механізми надання допомоги:

- Система додаткового фінансування (Witteveen Facility): Ця система була створена у 1977 році для допомоги країнам, які мали тривалі дефіцити платіжного балансу та вичерпали ліміти доступу до звичайних кредитів МВФ. Основна ідея полягала в тому, щоб МВФ отримав можливість надавати фінансову підтримку цим країнам за рахунок позичених ресурсів.
- Політика збільшеного доступу до ресурсів Фонду (Policy of Enlarged Access to Fund's Resources): Ця політика була введена, щоб розширити можливості надання фінансової допомоги країнам зі значними дефіцитами платіжного балансу та великими потребами у фінансовій підтримці. цих кредитів, а також більший термін для проведення реформ.

Політика збільшеного доступу до ресурсів Міжнародного валютного фонду (МВФ) була реалізована на основі певних умов і обмежень залежно від економічних потреб та зобов'язань країни-позичальника. Ця політика передбачала декілька етапів та обмежень:

1. Річні можливості запозичення: Країна-позичальник мала можливість запозичувати кошти в рамках політики збільшеного доступу щорічно в межах 90% або 110% своєї квоти в МВФ.
2. Можливість укладення трьох річних угод підряд: Країна-позичальник могла укладати трьохрічні угоди підряд із МВФ, що дозволяло їй отримувати кредити в межах 270% або 330% своєї квоти.
3. Обмеження загальної суми кредитів: Незважаючи на річні можливості та тривалі угоди підряд, загальна сума кредитів, яка надавалась за політикою збільшеного доступу, не повинна була перевищувати 400% або 440% квоти зацікавленої країни.
4. Механізм фінансування буферних запасів: МВФ також мав механізм фінансування буферних запасів, який допомагав країні-члену зробити внесок до міжнародних буферних запасів у випадку, якщо вона мала труднощі з платіжним балансом.

Механізм розширеного фінансування структурної перебудови (Enhanced Structural Adjustment Facility, ESAF) був створений Міжнародним валютним фондом (МВФ) у 1987 році з метою надання фінансової підтримки країнам-членам з низьким рівнем доходів та структурними економічними проблемами. Програми ESAF мали на меті підтримувати середньострокові програми структурної перебудови в цих країнах.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) має кілька механізмів та програм, які призначені для надання фінансової підтримки країнам-членам в різних економічних ситуаціях:

- Додатковий резервний механізм (The Supplementary Reserve Facility): Цей механізм був створений у грудні 1997 року з метою надання допомоги державам-членам у випадках надзвичайних труднощів із платіжним балансом, спричинених втратою довіри на фінансових ринках та тиском на резерви країн.

- Механізм розширеного фінансування структурної перебудови: Цей механізм був створений у 1987 році та оновлений в 1994 році. Він призначений для надання фінансової підтримки, у вигляді пільгових позик та грантів, країнам-членам з низьким рівнем доходів та проблемами у платіжному балансі. Основні риси механізму ESAF включали:
 - Пільгові позики:
 - Гранти:
 - Структурні реформи:
 - Терміни погашення: фінансової підтримки та сприяння економічній стабільності в країнах з низьким рівнем доходу, допомагаючи їм впроваджувати необхідні структурні реформи та покращувати економічну ситуацію.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) має різні механізми та програми, які призначені для надання фінансової допомоги державам-членам у вирішенні різних економічних проблем і ситуацій:

- Механізм екстреного фінансування: Цей механізм спрямований на надання швидкої фінансової допомоги державам-членам, які опинилися в надзвичайних ситуаціях.
- Підтримка фондів валютної стабілізації: МВФ може надавати підтримку державам, що впроваджують фонди валютної стабілізації для підтримки стабільності їхніх валют.
- Екстренна допомога: МВФ може надавати екстренну допомогу країнам, які знаходяться в складних ситуаціях
- Механізм фінансування системних перетворень: Цей механізм призначений для підтримки держав, які переходять від централізованих економічних систем до ринкових

1.2. Правові засади діяльності МВФ в Україні

У 3 червня 1992 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України "Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій" (№ 2402-XII)[16]. Цей закон зробив Україну членом Міжнародного валютного фонду. Пізніше, 1 квітня 2009 року, Україна ратифікувала Закон України "Про прийняття поправок до Статей Угоди Міжнародного валютного фонду". Цей закон надав право Кабінету Міністрів України вирішувати питання щодо вступу України до цих організацій шляхом приєднання до їх угод і прийняття термінів і умов. Крім того, Україні було доручено право отримувати фінансову підтримку на будь-яку необхідну суму, яка була сплачена або переведена в Україну внаслідок проведення операцій відповідно до угоди з МВФ.

Фонд Міжнародного валютного (МВФ) співпрацює з Україною у фінансових та нефінансових формах [6]. Нижче наведена таблиця, яка розглядає ці форми співпраці більш детально (табл. 1.3):

Таблиця 1.3 - Форми співпраці України та МВФ

Форма співпраці	Фінансові форми	Нефінансові форми
Сплата квоти в статутний капітал МВФ	При прийнятті України до членів МВФ	Надання Україною Фонду статистичної інформації про економіку, платіжний баланс, грошовий обіг, іноземні інвестиції та інші показники.
Сплата квоти в статутний капітал МВФ при винесенні Фондом рішення про збільшення розміру статутного капіталу	Надання Фондом технічної допомоги Україні, розробка рекомендацій МВФ, що стосуються макроекономічних і внутрішньогалузевих перетворень в Україні.	При винесенні Фондом рішення про збільшення розміру статутного капіталу за ініціативою Ради керуючих Фонду.

Кінець таблиці 1.3

Надання Фондом кредитів Україні для здійснення стабілізаційних програм та "скорочення строків і масштабів дефіциту платіжного балансу":	Сплата Україною відсотків за користування кредитами та погашення основної суми кредиту.	Використання Україною спеціальних центрів навчання, організованих Фондом Поширення світового досвіду регулювання валютно-фінансових відносин на відносини всередині України.
---	---	---

Джерело: Складено автором на основі [17] та [18]

Україна, при встановленні таких правовідносин з МВФ, має наступні інтереси:

- Отримання фінансової допомоги на найприйнятніших умовах, що стосуються строків та відсотків за користування кредитами.
- Мінімальне втручання МВФ у національні політичні та економічні правовідносини в межах держави.
- Отримання необхідної інформації та впровадження корисного досвіду з регулювання валютно-фінансових відносин.

З іншого боку, МВФ зацікавлений в наступному:

- Дотриманні Україною положень Статуту МВФ та належному виконанні рішень МВФ.
- Політичній та економічній стабільності України.
- Підтриманні стійких валютних курсів і чітких обмінних операцій.
- Запобіганні невинуватеній девальвації національної грошової одиниці - гривні.
- Знятті обмежень на обмін валют.
- Зменшенні тривалості й величини незбалансованості платіжного балансу.
- Отриманні достовірної інформації, необхідної МВФ для нагляду за валютним режимом.

Україна прийняла ряд процедурних кроків для того, щоб стати повноправним членом Міжнародного валютного фонду (МВФ), вступити у міжнародні правовідносини та отримати членство у Фонді. Нижче наведена хронологія цих подій:

- 27 грудня 1991 року: Уряд України звернувся до МВФ із проханням про надання членства у Фонді; Виконавча рада МВФ розглянула заяву
- 10 квітня 1992 року: Виконавча рада МВФ ухвалила рекомендації, що передбачають можливість допуску України до членства у МВФ;
- 27 квітня 1992 року: Рада керуючих МВФ розглянула рекомендації Виконавчої ради та ухвалила Резолюцію МВФ № 47-5 щодо членства України, визначивши умови членства;
- Згідно з дев'ятим загальним переглядом квот в статутному капіталі МВФ та за згодою України, квота України буде збільшена до 997,3 мільйонів СПЗ.

Для того, щоб стати повноправним членом Міжнародного валютного фонду (МВФ), Україна зобов'язалася виконати низку процедур та надати необхідну інформацію. Основні зобов'язання перед вступом в членство включали наступне:

- Повідомлення про валютне регулювання: Україна повинна була протягом 30 днів повідомити МВФ, яке валютне регулювання вона планує застосовувати з метою виконання своїх зобов'язань за Статтею IV Статей Угоди МВФ;
- Вжиття заходів для підписання та депонування вступних документів: Україна мала підписати та депонувати вступні документи, а також надати МВФ інформацію щодо цих заходів;
- Здача документів на зберігання Уряду США: Україна повинна була передати на зберігання Уряду США документ, який підтверджує її прийняття всіх умов і термінів, встановлених Резолюцією МВФ;
- Підписання оригінального тексту Статей Угоди: Україна мала підписати оригінальний текст Статей Угоди МВФ, який знаходився в Архівах Уряду США.

Резолюцію МВФ ухвалено 27 квітня 1992 року, і Статті Угоди МВФ були підписані 3 вересня 1992 року Міністром фінансів України Г. П'ятаченком від імені уряду України. Таким чином, Україна стала повноправним членом МВФ.

Важливі аспекти стосунків України з МВФ при її вступі та ролі країни у Фонді:

- Участь в Бреттон-Вудській конференції: Первинні держави-члени МВФ були представлені на Бреттон-Вудській конференції ООН та набули членства в МВФ до 31 грудня 1945 року. Україна, як країна, яка приєдналася до МВФ пізніше, має інші правовідносини з Фондом. Вона приєдналася до існуючого міжнародного договору, тобто Статуту МВФ, і не мала можливості впливати на його формування або визначення матеріальних та процедурних прав і обов'язків [19]
- Правовідносини України з МВФ: Україна, приєднуючись до МВФ, обов'язково повинна була прийняти всі чинні норми Статуту МВФ щодо прав та обов'язків сторін, а також інші норми, що стосуються діяльності МВФ та правовідносин між Фондом і його членами.
- Участь в глобальній економічній системі: Україна є типовим позичальником в МВФ і не має преференцій у відносинах з Фондом. Розмір квоти України визначає її вагу в системі МВФ, а також її права і обов'язки. Залежно від розміру квоти, Україна має певний ступінь впливу в органах Фонду.

Україна вступила в Міжнародний валютний фонд (МВФ) із початковою квотою в 665 мільйонів Спеціальних прав запозичення (СПЗ). Проте пізніше, внаслідок різних загальних переглядів квот МВФ, квота України була збільшена: після дев'ятого загального перегляду вона становила 997,3 мільйони СПЗ, а пізніше після одинадцятого загального перегляду її квота становила 1372 мільйони СПЗ [20]. У вересні 2006 року відбувся тринадцятий перегляд квот. Це збільшення квоти України призвело до того, що її підписка на частину статутного капіталу МВФ збільшилася, і Україна сплатила 25% цієї суми в СПЗ та решту 75% в національній

валюті. В залежності від розміру своєї підписки Україна мала можливість отримати кредити з ресурсів МВФ на суму, що становила 125% її квоти.

Склад Виконавчої ради Міжнародного валютного фонду (МВФ) є обмеженим, і представництво в ній формується на принципі "географічного представництва." Член-країни, яка не має достатньої кількості голосів для одноособового представництва, входять до однієї з 16 груп, розділених за географічним положенням. У кожній з цих груп країни обирають представника та заступника від країн з найбільшою кількістю голосів відповідно до їх квоти. Цей процес голосування називають "зваженим" [21]. Україна входить до однієї з таких груп разом із іншими країнами, такими як Нідерланди, Румунія, Ізраїль, і так далі. В цій групі найбільше голосів належить Нідерландам, і друге місце займає Україна. Виконавчим директором Виконавчої ради Фонду є представник Нідерландів, і представник України виступає як його заступник. Це означає, що Нідерланди виступають як країна-опікун, через яку Україна спільно здійснює правовідносини з МВФ і делегує право представляти та захищати її інтереси в Виконавчій Раді Фонду. Важливими аспектами цих відносин є:

- Оцінка економічного стану України;
- Представництво через іншу державу-члена;
- Зміна розмірів квот.

Для отримання кредиту від МВФ, Україна повинна надати Фонду Лист про наміри і Меморандум. У Листі про наміри висвітлюються побажання щодо надання кредиту, а Меморандум містить інформацію про стан економіки, фінансові проблеми, які потребують вирішення, та урядову програму змін у політиці країни з визначенням критеріїв для реалізації цієї програми.

МВФ встановлює однакові критерії незалежно від рівня економічної розвиненості країн, включаючи країни, що розвиваються та ті з перехідною економікою, як Україна. Для досягнення цієї мети, держава-позичальник зобов'язана вжити ряд заходів:

- Обмежити державні витрати;

- Стабілізація внутрішнього попиту;
- Розвиток виробництва;
- Зменшення дефіциту державного бюджету;
- Податкова політика;
- Ринкові реформи;
- Структурна перебудова економіки;
- Політична стабільність.

Допомога МВФ державам-членам не зменшує сукупного обсягу активів МВФ, а лише змінює їх структуру [20]. Коли інша держава-член купує національну валюту країни-боржника, цим погашаються зобов'язання цієї країни перед МВФ.

Фінансова допомога МВФ Україні надавалася у трьох основних правових формах:

1. Програма системної трансформаційної позики (STF): Ця програма була введена МВФ у 1993 році з метою надання фінансової допомоги державам, які переходили від адміністративно-командної системи управління до ринкової економіки. Україна та інші держави, що виникли внаслідок розпаду СРСР, отримали таку допомогу.
2. Програма підтримки фінансування дефіциту платіжного балансу (SBA).
3. Програма розширеного фінансування (EFF): Ця програма надавала фінансову допомогу країнам, які потребували значного фінансового підтримання для вирішення складних економічних проблем.

Проект Податкового кодексу України та закони свідчать про значні зміни в податковій системі та фінансовому регулюванні в Україні, а також про спроби адаптації законодавства до вимог МВФ і ЄС. Ось короткий огляд змісту кожного з цих законів та законопроекту:

- Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України" (№ 655^{VI}): Цей закон визначає зміни в Податковому кодексі України, спрямовані на зменшення податкового тиску на платників податків [22].

- Закон України "Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України" (№ 73[^]Ш): Цей закон містить заходи, спрямовані на стабілізацію платіжного балансу України відповідно до угоди зі Світовою Торговельною Організацією (ГАТТ) [23].
- Закон України "Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків" (№ 78-VIII): Цей закон встановлює заходи для підтримки капіталізації і реструктуризації банків в Україні [24].
- Закон України "Про Національне антикорупційне бюро України" (№ 1698-УП): Цей закон створює Національне антикорупційне бюро України та регулює його діяльність [25].
- Закон України "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 рр." (№ 1699-УП): Цей закон визначає засади антикорупційної політики в Україні та визначає Антикорупційну стратегію на певний період [26].
- Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про банки та банківську діяльність" щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках" (№ 1587-УП): Цей закон встановлює особливості корпоративного управління в банках і вносить зміни до відповідного закону [27].

Кабінет Міністрів України (КМУ) грає важливу роль у виконанні вимог МВФ шляхом прийняття Постанов КМУ, які регулюють різні аспекти фінансової політики та бюджетного процесу. Наприклад, Постанова КМУ "Про схвалення проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» визначає основи бюджету на певний рік, а Постанова КМУ "Про встановлення на 2015 рік фонду оплати працівників і видатків на утримання обласних та районних державних адміністрацій" встановлює фінансові параметри для адміністративних органів. Нормативні акти КМУ є інструментом для виконання зобов'язань перед МВФ [28]. Національний банк України відіграє ключову роль у фінансовому регулюванні та монетарній політиці країни. Постанови Правління НБУ, які

приймаються для виконання угод із МВФ, визначають правила та обмеження валютної та фінансової діяльності в Україні. Прикладами є Постанова Правління НБУ "Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України", що регулює грошово-кредитну політику та Постанова Правління НБУ "Про особливості здійснення деяких валютних операцій," що визначає правила валютних операцій [29]. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕ), грає важливу роль у регулюванні тарифів на електроенергію в Україні, в тому числі відповідає на вимоги МВФ щодо підвищення цих тарифів. Постанова НКРЕ "Про поставку електричної енергії за нерегульованим тарифом" свідчить про виконання цих вимог [30].

1.3 Методика та інструментарій дослідження взаємовідносин України з МВФ

Взаємовідносини між Україною та Міжнародним валютним фондом (МВФ) мають велике значення для економічної стабільності та розвитку України. Ця співпраця передбачає надання фінансової підтримки Україні та вимагає від країни виконання ряду умов та реформ, спрямованих на поліпшення економічної ситуації. Для ефективного аналізу цих взаємовідносин і прийняття обґрунтованих рішень щодо співпраці із МВФ використовується певна методика та інструментарій дослідження.

Вибір теми "Взаємовідносини України з МВФ" обумовлено кількома ключовими аспектами, що відображають актуальність та важливість дослідження:

- Глобальний економічний вплив МВФ: МВФ є ключовим гравцем у світовій економіці, впливаючи на фінансову стабільність країн та їхні економічні політики.

- Внутрішні економічні та політичні виклики: Україна стикається з рядом економічних та політичних викликів, і залучення фінансової підтримки
- Геополітичний контекст: В умовах геополітичної нестабільності регіону взаємодія з міжнародними фінансовими установами набуває особливого значення.
- Реформи та сталий розвиток: Умови, що ставляться МВФ під час укладання угод, спрямовані на проведення структурних реформ.

Практичний аспект для національної економіки - результати дослідження будуть корисні для українських економічних стратегій, адже вони нададуть можливість краще розуміти, як оптимізувати співпрацю з МВФ для досягнення національних економічних цілей.

Обрана тема визначена необхідністю вивчення впливу МВФ на економіку та політику України в сучасних умовах глобальної економічної нестабільності та змін у геополітичному контексті.

Один із головних інструментів дослідження взаємодії України із МВФ - це аналіз макроекономічних показників країни. До таких показників входять, зокрема, темпи економічного зростання, інфляція, дефіцит бюджету, платіжний баланс тощо. Цей аналіз допомагає визначити стан економіки України та її фінансові потреби.

Також важливим інструментом є аналіз політичного контексту. Співпраця із МВФ часто передбачає внесення змін у законодавство та реформи в різних сферах. контексті нашого дослідження економічних аспектів взаємодії України з МВФ, наш фокус розширюється на різноманітні аспекти, що визначають економічну динаміку країни. Суттєвою є ретельний аналіз факторів геополітичного контексту, які впливають на економіку та розвиток України під час співпраці з МВФ. Геополітичний аспект включає в себе розгляд впливу міжнародних сил та глобальних геополітичних тенденцій на економічні умови та політичні рішення в Україні.

Правовий аналіз є невід'ємною частиною методики дослідження взаємодії України з МВФ. Дослідники вивчають умови угод, установчі документи МВФ та національне законодавство для забезпечення відповідності всіх дій України міжнародним нормам. У заключенні, взаємовідносини України та МВФ вимагають комплексного дослідження. Методика та інструментарій дослідження включають аналіз макроекономічних показників, політичного контексту, статистичні моделі та правовий аналіз.

Реформи, як ключовий елемент стратегії економічного та соціального розвитку, набувають особливого значення для України у контексті співпраці з Міжнародним Валютним Фондом (МВФ). Їх важливість проявляється в різних сферах, визначаючи перспективи країни:

- Економічна стійкість;
- Інституційна трансформація;
- Соціальний прогрес;
- Підвищення конкурентоспроможності.;
- Геополітичний вплив.

Усі ці аспекти реформ, як важливий фактор економічного і соціального зростання, вимагають не лише вдосконалення законодавства, а й активного включення громадян у процес, забезпечуючи широку громадську підтримку. Реформи стають фундаментом для стійкого розвитку та покращення якості життя, визначаючи потенціал для подальшого успіху та процвітання.

Також інструментарій дослідження включає аналіз глобальних економічних та політичних тенденцій. Зміни у світовій економіці, геополітичні фактори, торговельні угоди та інші аспекти можуть вплинути на взаємовідносини України з МВФ. Тому слід проводити постійний моніторинг змін у міжнародному контексті.

Загалом, методика та інструментарій дослідження взаємовідносин України з МВФ включають аналіз макроекономічних показників, політичного контексту, статистичних моделей, правового аналізу, історичного контексту та глобальних тенденцій.

Дослідження взаємовідносин України з МВФ є актуальною та складною задачею, яка вимагає інтеграції різних дисциплін та інструментів аналізу. Результати таких досліджень можуть бути корисними як для прийняття рішень на рівні держави, так і для розвитку академічної науки. Для досягнення успіху в цій галузі, дослідники повинні бути готові до постійного навчання, співпраці та аналізу нових даних та ситуацій у світі економіки та фінансів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МВФ З УКРАЇНОЮ

2.1. Огляд історії взаємовідносин України з МВФ

Взаємодія України з Міжнародним валютним фондом (МВФ) стала ключовим аспектом розвитку нашої держави в умовах глобалізації та змін на світовому фінансовому ринку. Завдяки ініціативі України у 1992 році стати членом МВФ, почалася неперервна співпраця.

Важливі події в історії взаємовідносин України з МВФ включають підписання Меморандуму про економічні та фінансові політики, програми підтримки і реформи, а також етапи впровадження антикорупційних заходів та публічного управління. Етапи описані у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Етапи співпраці України та МВФ

Етап співпраці	Роки	Зміст етапу
1	1994-1995	Співпраця за програмою системної трансформаційної позики на суму 498,7 млн. СПЗ (763,1 млн. дол. США.), метою якої була підтримка платіжного балансу України.
2	1995-1998	В рамках трьохрічних програм «Stand by» Україна отримала від МВФ кредити на загальну суму 1318,2 млн СПЗ. (1935 млн. дол. США.). Головною метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України.
3	1998-2002	Україна співпрацює з Фондом в рамках Програми розширеного фінансування (EFF), яка передбачала надання кредиту обсягом 2,6 млрд. дол. США. У рамках цієї Програми Україна отримала 1,193 млрд. СПЗ (1,591 млрд. дол. США.), які були спрямовані на поповнення валютних резервів Національного банку України.

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
3	1998-2002	Україна співпрацює з Фондом в рамках Програми розширеного фінансування (EFF), яка передбачала надання кредиту обсягом 2,6 млрд. дол. США. У рамках цієї Програми Україна отримала 1,193 млрд. СПЗ (1,591 млрд. дол. США.), які були спрямовані на поповнення валютних резервів Національного банку України.
4	2002-2005	Співпраця на безкредитній основі в рамках річної програми «попереджувальний Stand by»: кредит у сумі, еквівалентній 411,6 млн СПЗ (30% квоти України).
5	2005-2008	Співробітництво України з МВФ сконцентровано у сфері технічної допомоги. Цей підхід відповідав тезам, висловленим Президентом України: «В майбутнє-без боргів», які стверджували про необхідність поступового перенесення центру ваги у співробітництві з МВФ у площину безкредитних стосунків
6	2008-2013	Співробітництво за програмою «Stand by» загальним обсягом в 802% від квоти України в МВФ, або 11 млрд СПЗ (приблизно 16,4 млрд. дол. США). 3 млрд СПЗ були в терміновому порядку зараховані до золотовалютних резервів Національного банку України.
7	2014-2015	Надання Україні нової позики «Stand by» обсягом 16,5 млрд. дол. США (10,976 млрд СПЗ). У рамках цієї програми Україна отримала два транші обсягом 3 млрд. дол. США (2,058 млрд. СПЗ) та 1,3 млрд. дол. США (914,7 млн. СПЗ), але влітку 2014 р. макроекономічні показники, закладені у програму, було значно відкореговано через розгортання в Україні масштабної економічної кризи на фоні воєнних дій на сході країни.
8	2015-2018	Чотирирічна програма Механізму розширено Фінансування («Extended Fund Facility» – EFF) обсягом 17,5 млрд. дол. США для стабілізації економіки України та закладання підвалин для відновлення її зростання починаючи з 2016 р

Кінець таблиці 2.1

1	2	3
9	2019-2021	Головною метою було підтримка економічної стабільності та продовження реформ. Програма передбачала реформу пенсійної системи, боротьбу зі змінами клімату, підвищення ефективності судової системи та забезпечення сталого економічного зростання.
8	2015-2018	Чотирирічна програма Механізму розширено Фінансування («Extended Fund Facility» – EFF) обсягом 17,5 млрд. дол. США для стабілізації економіки України та закладання підвалин для відновлення її зростання починаючи з 2016 р
9	2019-2021	Головною метою було підтримка економічної стабільності та продовження реформ. Програма передбачала реформу пенсійної системи, боротьбу зі змінами клімату, підвищення ефективності судової системи та забезпечення сталого економічного зростання.
10	2021-2022	У липні 2020 року було укладено нову угоду про співпрацю з МВФ на суму понад \$5 мільярдів на підтримку для подолання наслідків пандемії COVID-19.

Джерело: Складено автором на основі [31]

Перший етап співробітництва (1994-1995 рр.).

На даному етапі Україні було виділено фінансову допомогу у формі системної трансформаційної позики (STF) у розмірі 498,7 млн. СПЗ (763,1 млрд доларів США) для підтримки платіжного балансу. Проте, як і іншим країнам з перехідною економікою, Україні було запропоновано провести ряд стандартних економічних реформ, не враховуючи особливості політичного та економічного стану країни. Ці заходи включали повну відкритість економіки, приватизацію державних підприємств, рівність іноземних інвесторів з національними при приватизації, повне відокремлення держави від управління економікою, вільне ціноутворення, утримання інфляції на мінімальному рівні та обмеження емісії гривні. Це невиконання угод із МВФ призвело до передчасного завершення програми STF та невиплати залишкової суми відповідно до узгодженого раніше

обсягу. Ці обставини негативно позначилися на міжнародному іміджі України перед іноземними інвесторами, зокрема перед Європейським союзом, Світовим банком та іншими міжнародними фінансовими організаціями [32].

Другий етап співробітництва (1995-1998 рр.).

На цьому етапі надання кредитів метою було підтримати стабільність національної валюти та фінансування дефіциту платіжного балансу України. Протягом трьох річних програм Stand-by від МВФ Україна отримала 1318,2 млн. СПЗ (1935 млн. доларів США).

Для отримання кредитів за програмою Stand-by, Україна зобов'язувалася дотримуватися відповідних принципів розробки програми для підтримки платіжного балансу [32]. Важливо відзначити, що на цьому етапі співпраці із МВФ Україна неефективно використовувала отримані кредити, не відповідаючи їх призначенню. Недоцільне та нецільове використання кредитів МВФ під програмами Stand-by не призвело до досягнення очікуваних результатів, які передбачалися у відповідному Меморандумі між Урядом України та МВФ.

Третій етап співробітництва (1998-2002 рр.).

На цьому етапі співпраці з МВФ Україна взяла участь у програмі розширеного кредитування (EFF). Згідно з цією програмою, МВФ планував надати Україні кредит на загальну суму 2,6 млрд. доларів США до 2001 року. Проте, в результаті переговорів у грудні, термін дії програми було продовжено до 2002 року, і Україна отримала лише 1 193,0 млн. СПЗ (1 591,0 млн. доларів США) [32]. Зазначені кошти були призначені для поповнення валютних резервів Національного банку України та стабілізації грошово-кредитної системи, а також для сприяння економічному розвитку. Проте, під час наступної перевірки МВФ виявило невиконання Україною визначених заходів, що спричинило негативні висновки та відмову в наданні обіцяних кредитів в обсязі більше 1 млрд. доларів США. Фонд звинуватив Україну у поданні неправдивої інформації про резерви, невиконанні заходів з економічної політики, порушеннях при ліквідації банку "Україна", невиконанні програми приватизації та інших порушеннях. Це

спричинило призупинення, але не припинення кредитування [33]. Незважаючи на ці недоліки, подальший діалог між Україною та МВФ відновився, і в грудні 2000 року було прийнято реалістичний бюджет на 2001 рік, а також розпочата модернізація банківської системи. Тимчасове покращення відносин і довіри до України з боку МВФ відкрило можливість для країни отримати фінансову допомогу від Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку. Навіть при тому, що Україна не отримала 750 млн. доларів США за програмою EFF, ця ініціатива дозволила країні отримати від МВФ 1590,4 млн. доларів США, провести реструктуризацію зовнішнього державного боргу та реалізувати проекти з будівництва енергоблоків на Хмельницькій та Рівненській АЕС, які раніше були призупинені.

Четвертий етап співробітництва (2002-2005 рр.).

По завершенні терміну розширеного фінансування в рамках програми EFF, сторони прийняли рішення продовжити співпрацю за попереджувальною програмою Stand-by на безкредитній основі. Реалізація програми "Попереджувальний Standby" розпочалася після візиту до України у червні 2003 року Першого заступника директора-розпорядника МВФ А. Крюгера. У жовтні 2003 року місія МВФ, що прибула до Києва, затвердила державний бюджет України на 2004 рік, але вказала, що Україна не виконала всі свої зобов'язання перед Фондом, зокрема, не погасила прострочену заборгованість з відшкодування ПДВ та не скасувала непідтверджені пільги з ПДВ. Після цього, директор Європейського департаменту МВФ М. Демплер провів наступну перевірку виконання зобов'язань. Ця місія підтримала заходи, які Україна вжила для зменшення бюджетної заборгованості з ПДВ. Рада директорів МВФ прийняла позитивне рішення про запровадження річної програми "Попереджувальний Stand-by" на суму 605 млн. доларів США. Серед головних напрямків були проведення економічних реформ, реалізація обережної бюджетної політики урядом та парламентом, удосконалення податкового законодавства, фінансове оздоровлення та самоокупність паливно-енергетичного комплексу, структурні зміни в

агропромисловому комплексі, реформування житлово-комунального господарства та створення сприятливих інвестиційних умов для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

Рада директорів МВФ погодилася із представленою економічною програмою України, а 29 березня 2004 року затвердила для країни програму "попереджувальний стенд-бай". Згідно з цією програмою, у разі погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами Національного банку України, країна могла розраховувати на отримання кредиту від МВФ на суму 411,6 млн. СПЗ (600 млн. доларів США). Невиконання Україною узгоджених з Фондом зобов'язань призвело до призупинення цієї програми наприкінці 2004 року, а 29 березня 2005 року її оголошено завершеною

П'ятий етап співробітництва (2005-2008рр.).

На даному етапі взаємовідносини між Україною та МВФ розвивалися на безкредитній основі, передбачаючи надання технічної допомоги та підтримку для вирішення проблем, пов'язаних з грошовою, валютною, податковою та бюджетною політикою. Експерти МВФ систематично співпрацювали з Міністерством фінансів та Національним банком України. Країна не залишалася осторонь світових економічних турбуленцій, зокрема економічної кризи 2008-2010 років, яка супроводжувалася зниженням економічного зростання та фінансовими труднощами.

Шостий етап співробітництва (2008-2013й рік).

5 листопада 2008 року, відгукуючись на прохання уряду України щодо подолання економічної кризи та забезпечення фінансової та економічної стабільності, Рада директорів МВФ затвердила дворічну Програму Stand-By (SBA) на суму 16,5 млрд. доларів США, що еквівалентно 802% квоти України в статутному капіталі Фонду [34]. В рамках цієї програми Україна отримала 10,6 млрд. доларів США кредитів. Перший транш у розмірі 4,5 млрд. доларів США (3 млрд. СПЗ) був використаний для відновлення платіжного балансу, підтримки обмінного курсу гривні та забезпечення ліквідності банківської системи. Другий

транш у розмірі 2,8 млрд. доларів США був використаний, зокрема, 1,3 млрд. доларів США для підтримки платіжного балансу та 1,5 млрд. доларів США для виконання зовнішніх боргових зобов'язань. Третій транш у розмірі 3,3 млрд. доларів США був виділений Україні для покриття дефіциту Державного бюджету на 2009 рік. Однак після наступної перевірки Фондом виявлено, що уряд України не виконав зобов'язань, які були узяті на себе при отриманні цього кредиту.

Співпраця МВФ з Україною при вирішенні питання про доцільність надання кредиту базується на оцінці економічного стану країни за рядом критеріїв:

- Збалансованість державного бюджету;
- Валютна та грошово-кредитна політика уряду;
- Фінансова дисципліна господарюючих суб'єктів;
- Лібералізація цін;
- Зовнішньоекономічна діяльність;
- Соціальний захист верств населення з низьким рівнем доходів.

У 2011 році, попри отримання перших двох траншів кредиту в сумі 6,8 млрд. доларів США, Україна стикнулася із припиненням фінансування з боку МВФ, що призвело до втрати довіри іноземних інвесторів і складних переговорів із місією МВФ в 2011-2012 роках. Порушення Україною раніше узгоджених строків проведення реформ, зокрема пенсійної реформи і підвищення тарифів на газ та послуги ЖКГ для населення, спричинило невиконання умов, які були частиною попередньої угоди.

Призупинення співпраці та відмова у наданні нових кредитів МВФ у 2011 році мала серйозні наслідки для фінансового стану України та спричинила нестабільність на фінансовому ринку. Так, запропонована Україною пролонгація старих договорів без рефінансування фактично свідчила про труднощі в фінансовій сфері країни. Однак така ситуація також вплинула на міжнародний кредитний рейтинг України. Зниження рейтингу Standart & Poors свідчило про збільшення ризиків та погіршення фінансової стійкості України в очах міжнародних фінансових аналітиків. [35].

Сьомий етап співробітництва (2014-2015 рр.).

Цей етап співпраці між Україною та МВФ, який розпочався в 2014 році, був пов'язаний з важливими подіями на Майдані Незалежності в Києві та підписанням Україною Договору про асоціацію з Європейським Союзом. Ця подія змінила політичну обстановку в країні та позначила новий етап у відносинах з МВФ. В 2014 році МВФ ухвалив рішення про виділення Україні допомоги в розмірі 16 мільярдів доларів США, включаючи програму Stand-By на два роки. Ця програма передбачала обов'язки з боку України, включаючи проведення податкової реформи, боротьбу з корупцією та скорочення дефіциту бюджету, зокрема в "Нафтогазі України". Україна взяла на себе ці зобов'язання та отримала транші фінансової допомоги на суму 4,6 мільярда доларів США в 2014 році. Це було спрямовано на підтримку економіки та забезпечення стабільності в умовах політичних та економічних турбуленцій в країні.

Восьмий етап співробітництва (2015-2018 рр.).

У лютому 2015 року, після відмови від програми "Stand-By", Україна та МВФ розпочали співпрацю за програмою Extended Fund Facility (механізм розширеного кредитування). Ця програма передбачала ряд важливих реформ та заходів з боку України, спрямованих на управління економікою, боротьбу з корупцією, оптимізацію державних витрат, скорочення кількості держслужбовців, збільшення інвестицій в економіку та стабілізацію банківської системи та валютного курсу. Мета цієї програми полягала в стабілізації економічного та фінансового стану України. За цією програмою Україна отримала від МВФ 5 мільярдів доларів США в березні 2015 року, як перший транш з загальної суми 17,5 мільярда доларів США. Взята участь у цій програмі також сприяла отриманню кредитів з інших міжнародних джерел. Проте, важливо відзначити, що після отримання першого траншу, решта траншів (другий, третій та четвертий) були випущені затримкою. Україна отримала тільки 1,7 мільярда доларів США з другого траншу наприкінці серпня 2015 року. Третій та четвертий транші, заплановані на вересень та грудень 2015 року, не були надані МВФ. У 2015 році МВФ встановив

завдання перед керівництвом Національного банку України (НБУ) збільшити чисті золотовалютні резерви країни на 2,098 мільярда доларів США. Проте, станом на 1 грудня 2015 року, чисті золотовалютні резерви України не лише не зросли, а й скоротилися на 0,6 мільярда доларів США, досягнувши рівня 1,2 мільярда доларів США.

Незважаючи на труднощі, вже 14 вересня 2016 року МВФ вирішив виділити Україні третій транш за програмою розширеного фінансування (EFF), який планувався на розмір 1,7 мільярда доларів, але насправді було виділено лише 1 мільярд доларів. Упродовж 2017 року Україна отримала лише один транш від МВФ на суму 1 мільярда доларів США, що сталося 3 квітня 2017 року. Загалом, за весь період співпраці з МВФ Україна отримала приблизно 21,5 мільярда спеціальних прав запозичення (СПЗ), що еквівалентно приблизно 30 мільярдам доларів США. До кінця 2017 року Україна сподівалась отримати кредити від міжнародних партнерів у розмірі 8 мільярдів доларів США. Це передбачало три транші від МВФ: у травні - 1,9 мільярда доларів, у серпні і вересні - по 1,3 мільярда доларів. Однак невиконання Україною умов МВФ, зокрема щодо цін на газ для населення та проведення земельної реформи, призвело до виділення тільки одного траншу 3 квітня, і це стало єдиним траншем за весь 2017 рік.

2.2. Роль Міжнародного Валютного Фонду у сталому розвитку економіки України

Меморандум між Україною і МВФ визначав реформи, які повинні були включати нові варіанти виходу на пенсію з більш широким діапазоном пенсійного віку. Громадянам пропонувалося вибирати термін і умови виходу на пенсію, залежно від трудового стажу. Реформа мала сприяти економії не менше 3% ВВП в довгостроковому плані. Меморандум також рекомендував поступове підвищення

пенсійного віку до 63-65 років для чоловіків до 2026 року і для жінок до 2031 року [36]. Основні аспекти ролі МВФ в сталому розвитку української економіки можна розглядати з напрямків, що описані у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Напрями співпраці України та МВФ

Напрямок	Заходи
Фінансова підтримка та економічна стабільність	Однією з основних функцій МВФ у відношенні до України є надання фінансової допомоги у вигляді кредитів та програм економічної стабілізації.
Стимулювання структурних реформ	МВФ часто пов'язує надання фінансової допомоги з проведенням структурних реформ в економіці.
Технічна допомога та консультації	МВФ надає технічну допомогу та консультації щодо реалізації реформ.
Забезпечення сталого розвитку	МВФ активно сприяє забезпеченню сталого розвитку економіки, стимулюючи збалансований економічний ріст, соціальну справедливість та екологічну стійкість.
Участь в формуванні міжнародних економічних стандартів:	МВФ є однією з ключових інституцій, що визначає міжнародні економічні стандарти.
Регулювання зовнішньоекономічних відносин	МВФ відіграє важливу роль у регулюванні зовнішньоекономічних відносин України.
Регулювання зовнішньоекономічних відносин	МВФ відіграє важливу роль у регулюванні зовнішньоекономічних відносин України. Умови та обов'язки, пов'язані із програмами фінансової допомоги, часто включають заходи щодо стабілізації валютного ринку, покращення торговельного балансу та зниження зовнішньоекономічного дефіциту.
Залучення інвестицій та ринкова реформа	МВФ допомагає Україні стимулювати приватний сектор та залучати інвестиції. Реформи, рекомендовані МВФ, можуть стосуватися розширення ринкових можливостей, поліпшення умов для бізнесу та сприяння інвестиційному клімату.

Кінець таблиці 2.2

1	2
Сприяння соціальній справедливості	В умовах впровадження економічних реформ МВФ приділяє увагу соціальній справедливості та соціальному захисту. Забезпечення соціальних програм та заходів безпеки допомагає зменшувати соціальні нерівності та забезпечує стає соціально-економічне середовище
Адаптація до глобальних викликів:	МВФ також враховує глобальні виклики, такі як зміни клімату та кризи здоров'я, у своїх програмах. Взаємодія з МВФ може допомагати Україні адаптуватися до цих викликів та розвивати сталі підходи до управління економікою в умовах невизначеності.

Джерело: Складено автором на основі [1] та [18]

На всіх етапах взаємодії України з Міжнародним Валютним Фондом (МВФ), головні напрямки кредитування практично завжди спрямовувалися на стабілізацію курсу національної валюти, а саме української гривні, та на поповнення резервів Національного банку для утримання міцності курсу гривні та зниження рівня інфляції, а не на підвищення економічного рівня населення, такого як збільшення заробітних плат, пенсій чи соціального забезпечення загалом. Загалом станом на 2022 рік Україна отримала 41.2 млрд доларів США фінансування від Міжнародного кредитного фонду. Зокрема 0,8млрд дол за програмою фонду системної трансформації, 24,7млрд за механізмом розширеного фінансування, 10,3 млрд за програмою Stand By, й 2,7 за інструментом швидкого фінансування (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 - Фінансування МВФ України 1994-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі [37]

Як бачимо, найбільша доля фінансування припадає на програми Stand By. Угода про готовність (Stand-By Agreement, SBA) відноситься до форми фінансової підтримки, яку Міжнародний валютний фонд (МВФ) надає своїм членам. Ця програма спрямована на підтримку країн у вирішенні економічних труднощів та забезпечення стабільності валютних курсів. Основні характеристики програми SBA описані у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Характеристики програми SBA

Фінансова підтримка	МВФ може надати країні фінансову допомогу у вигляді кредиту з умовами, пов'язаними з реформами.
Умови та реформи	Країна-учасниця зобов'язується впроваджувати конкретні економічні та структурні реформи для покращення свого економічного становища.
Мета стабільності	Однією з головних мет СБА є забезпечення стабільності економіки та валюти країни-учасниці, а також підтримка економічного зростання.
Моніторинг	МВФ регулярно перевіряє виконання країною-учасницею умов програми та надає необхідні поради

Джерело: Складено автором на основі [38]

У період від 2002 до 2008 року Україна не зверталася до кредитів Міжнародного валютного фонду (МВФ), хоча була затверджена програма співробітництва "Попереджувальний stand by" на суму 605 мільйонів доларів.. Якщо казати про сталий розвиток то Співпраця України з МВФ під час та після

економічної кризи 2008–2009 років виявилася найбільш значущою та корисною для аналізу та формування висновків. Саме в цей період економіка України зіткнулася з серйозними фінансовими труднощами, які виникли внаслідок накопичених структурних дисбалансів у попередні періоди. У зв'язку з високою інфляцією та фактичною фіксацією гривні до долара реальний курс поступово переоцінювався, а дефіцит поточного рахунку почав зростати неперервно з 2006 року. Восени 2008 року гривня девальвувала приблизно на 60%, що призвело до масового відтоку депозитів з банківської системи. Саме через ці труднощі Україна звернулася до МВФ і в листопаді 2008 року Рада директорів схвалила дворічну програму Stand-By Agreement (SBA) для України. Навіть при тимчасовій макрофінансовій стабілізації, середньострокові цілі не були досягнуті, і фундамент для сталого економічного зростання не був закладений. У великій мірі в цій ситуації врятувала відновлення світової економіки та, відповідно, зростання попиту на український експорт, який все більше набував сировинного характеру.

Після президентської кампанії 2010 року нова урядова адміністрація знову звернулася до Міжнародного валютного фонду (МВФ) і отримала затвердження для нової програми "Стенд-бай" тривалістю 29 місяців на суму 10 мільярдів Спеціальних прав запозичення (SDR), що становить 729% від квоти України. Основними цілями цієї програми, які уряд України узгодив із МВФ, були відновлення стабільності та довіри до банківської системи, перехід до більш гнучкої монетарної політики з впровадженням гнучкого обмінного курсу та переходом до цінового "номінального якоря".

Основні заходи попередньої програми 2008 року, які раніше не були реалізовані, але залишалися актуальними, включилися як попередні дії (prior actions) до нової програми.

Заходи, які уряд зобов'язався виконати у 2008-му році:

- Фіскальну консолідацію: Зменшення витрат та енергетичних субсидій через бюджетну реформу, включаючи оптимізацію адміністративних видатків, податкову та митну реформи;

- Пенсійну реформу: Зменшення бюджетних витрат на соціальний сектор;
- Реформу енергетичного сектору: Поступова ліквідація бюджетного фінансування для "Нафтогазу".

У фінансовій сфері влада також зобов'язалася підсилити незалежність Національного банку України (НБУ), покращити регулювання та пруденційний нагляд, а також рекапіталізувати слабкі банки. Україна почала відхиляти або навіть анулювати обіцяні реформи, зокрема у сферах пенсій та енергетики. Банківська система залишалася без реформ щодо капіталізації і виконання законів та правил функціонування банківського ринку. Другий огляд програми завершився неуспішно: МВФ настоював на продовженні бюджетної консолідації та необхідних реформ, тоді як загальний дефіцит бюджету становив 4,5% ВВП, що перевищувало узгоджений показник на 2,7%, зазначений в угоді про співробітництво. Одна з головних мета програми залишалася не досконалою, і фундамент для подальшого економічного зростання не був зложений. Через це програму було достроково завершено [32].

У 2008-2013 роках, Україна отримала найбільше кредитів від Міжнародного валютного фонду (МВФ) у сумі 14 мільярдів доларів, при плануванні на отримання 25,7 мільярда. Це було в рамках програми Stand by, і Україна отримала три транші. Однак повний обсяг коштів не було отримано через невирішені питання, пов'язані з дефіцитом бюджету та девальвацією гривні. Наприкінці 2013 року українська економіка знову опинилася на межі критичного стану, накопичивши значні макроекономічні дисбаланси. Події, пов'язані з Майданом, анексією Криму Росією та конфліктом на Донбасі, спричинили прискорення та загострення економічної кризи, яка вже підіймалася над економікою як "дамоклів меч". Великі втрати в енергетичному секторі та значні бюджетні субсидії "Нафтогазу" призвели до швидкого зростання дефіцитів бюджету та поточного рахунку [38].

Після Революції Гідності в 2014 році Україна та МВФ повернулися до співпраці в рамках зазначеної програми. У 2014 році Україна отримала два транші у сумі 3,2 мільярда доларів та 1,4 мільярда доларів. Пізніше програму змінили на

"Механізм розширеного фінансування" і передбачалося виділення близько 17 мільярдів доларів. У березні 2015 року перший транш у розмірі 5 мільярдів доларів надійшов від Фонду, а в серпні ще 1,7 мільярда. З паузами тривалістю рік МВФ також виділив по 1 мільярду гривень у 2016 та 2017 роках. У цих умовах нова урядова адміністрація терміново звернулася до Міжнародного валютного фонду (МВФ) і отримала затвердження для дворічної програми "Стенд-бай" у розмірі приблизно 11 мільярдів Спеціальних прав запозичення (SDR), або 17 мільярдів доларів США.. Меморандум, укладений з МВФ, фокусувався на намірах стабілізації макроекономічної ситуації та проведенні першого етапу структурних реформ для створення фундаменту для подальшого економічного зростання [39]. У фінансовій сфері основними напрямками були оцінка платоспроможності банків через стрес-тестування, підтримка ліквідності платоспроможних банків і зміцнення банківського нагляду. Незважаючи на певні успішні кроки в реалізації програми, влада України стикнулася із значно більшими проблемами, ніж це передбачалося на початку. Війна на Сході не вщухала, у Лондоні суд визнав борг у 3 млрд. дол. перед Росією суверенним і таким, що має бути погашений. Очищення банківської системи не додавало довіри з боку населення щодо надійності банків, тому в І кварталі 2015 р. курс гривні продовжував девальвувати. За 2014–2015 рр. падіння реального ВВП перевищило 17%, а інфляція на початку 2015 р. сягнула 60% [40].

Однак МВФ в своєму звіті підкреслив значні ризики програми, зокрема, пов'язані з військовим конфліктом на сході країни та слабкими державними інститутами. Високий рівень корупції у владі, економіці та суспільстві загалом додавав складнощі в реалізації цієї програми. Незважаючи на відновлення економічного зростання після енергійної дії програми, темпи реформ поступово во падали. Економічні показники України можемо побачити у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Економічні показники України з 2013 по 2022 роки

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Реальне зростання ВВП (%)	-3	-12	-9,8	2,4	2,5	3,5	2,7	3,0	3,4	-29,1
Інфляція (у середньому в %)	-0,3	12,1	48,7	13,9	14,4	10,9	7,3	6,0	5,8	26,6
Дефіцит бюджету (% ВВП)	4,5	4,3	3,7	2,9	1,6	2,4	1,8	6,5	3,8	17,6
Державний і гарантований державою борг (% ВВП)	40,5	70,3	79,3	81,2	71,0	70,5	68,8	64,4	60,4	78,5
Валовий зовнішній борг (% ВВП)	77,5	95,8	131,0	121,7	103,9	87,7	79,2	80,8	64,9	82,2
Обмінний курс (у середньому за рік), грн	8,0	11,9	21,8	25,5	26,6	27,2	25,8	26,9	27,7	37,4

Джерело: Складено автором за даними МВФ і бази даних IFS.

2.3 Оцінка окремих програм МВФ в Україні

Протягом останніх десятиліть Україна стала учасницею численних програм співпраці з МВФ, спрямованих на економічні та фінансові реформи. Перший пакет фінансової допомоги від Міжнародного валютного фонду (МВФ) для України був укладений у 1994 році. Важливо враховувати, що в цей період Україна переживала складну економічну та фінансову ситуацію після отримання незалежності від СРСР у 1991 році.

Програма підтримки "Фонд системної трансформації" була запроваджена Міжнародним валютним фондом (МВФ) в 1994 році для надання фінансової допомоги країнам, які переживали складнощі у процесі переходу до ринкової економіки. Україна отримала цю підтримку внаслідок складної економічної

ситуації, пов'язаної з розпадом Радянського Союзу та необхідністю впровадження реформ. Україна отримала не лише фінансову допомогу, але й підтримку у впровадженні ключових економічних реформ, що сприяло подальшому розвитку країни.

Згідно з угодою, Україна зобов'язалася впровадити економічні та структурні реформи, які сприяли б стабілізації економіки та підвищенню конкурентоспроможності. У пакеті були встановлені конкретні умови, які Україна повинна була виконати для отримання наступних траншів фінансування. В рамках першого пакету фінансової допомоги від МВФ у 1994 році Україна зобов'язалася провести широкий спектр економічних та структурних реформ. Основні напрямки цих реформ описані у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Напрями реформ та здійснені заходи для досягнення їх

Напрямок	Проведені заходи
Лібералізація цін:	- Зняття державного контролю з більшості цін на товари та послуги. - Впровадження механізмів, що дозволяли формувати ціни на ринку.
Стабілізація грошової системи	- Зменшення інфляції та стабілізація національної валюти. - Заходи для забезпечення фінансової стабільності.
Бюджетна стабільність	Зниження бюджетного дефіциту через обмеження витрат та збільшення надходжень до бюджету.
Приватизація	- Розпочаток процесу приватизації державного майна та підприємств. - Створення умов для розвитку приватного сектору.
Реструктуризація банківської системи	Здійснення реформ в банківській системі для покращення її стійкості та ефективності.
Податкова реформа	Впровадження нових податкових політик для покращення збору податків та забезпечення стабільності бюджету.
Соціальні заходи	Заходи для пом'якшення соціальних наслідків реформ та підтримки населення, що потрапило в складні умови.

Джерело: Складено автором

Ці реформи мали на меті стабілізувати економіку, забезпечити фінансову стійкість та створити умови для економічного зростання та розвитку. Однак їх

впровадження також супроводжувалося великими викликами та труднощами, особливо з погляду соціальної сфери та життя населення. Україна переходила від планової економіки до ринкової системи в умовах великого економічного переходу та соціальних змін.

Загалом МВФ має декілька інструментів для фінансування країн-партнерів, зокрема це:

- Фонд системної трансформації;
- S
- Інструмент швидкого фінансування;
- Механізм розширеного фінансування.

Рисунок 2.2 - Кількість фінансування за програмами від МВФ Україні з 1992 по 2023 роки

Джерело: Складено автором на основі [39]

Як було вказано на рисунку 2.2 найбільша доля програм фінансування припадає на Stand By. Програми Stand-By Міжнародного валютного фонду (МВФ) мають тенденцію відігравати значущу роль у фінансовій підтримці країн, зокрема і в Україні. Декілька факторів (таблиця 2.6) може пояснити частоту та значущість програм Stand-By.

Таблиця 2.6 - Фактори, що пояснюють значущість програм Stand-By

Фактор	Пояснення важливості
1. Гнучкість та адаптованість	Програми Stand-By можуть швидко реагувати на зміни в економічних та фінансових умовах.
2. Фокус на короткострокових заходах	Програми Stand-By спрямовані на вирішення тимчасових економічних проблем та покращення фінансової стабільності.
3. Низькі відсоткові ставки	Програми Stand-By зазвичай надаються за відносно низькими відсотковими ставками порівняно з іншими джерелами фінансування.
4. Важливий інструмент реформ:	МВФ, надаючи фінансову підтримку через програми Stand-By, часто пов'язує це із суттєвими структурними реформами.
5. Досвід та історія співпраці	Якщо країна має позитивний досвід співпраці з програмами Stand-By, це може зробити їх більш привабливими для подальших угод

Джерело: Складено автором на основі [41]

Поєднання цих факторів призводить до того, що країни вибирають саме програми Stand-By для забезпечення фінансової стабільності та проведення реформ. Однак найперший пакет допомоги був наданий за програмою фонду системної трансформації. У 2008 році, внаслідок початку світової фінансової кризи, Україна вперше після перерви звернулася із запитом на отримання нової програми співпраці Stand-by до Міжнародного валютного фонду (МВФ). 5 листопада 2008 року Рада директорів МВФ прийняла рішення про надання дворічної програми на загальну суму, що становила 802% від квоти України в МВФ (11 млрд SDR або приблизно 16,4 млрд доларів США). З цієї суми 3 млрд SDR негайно були включені до золотовалютних резервів Національного банку України (НБУ). У межах програми Stand-by 2008 року Україна отримала три транші загальним обсягом 7 млрд SDR (приблизно 10,6 млрд доларів США). Частина другого траншу у розмірі 1,5 млрд доларів США та весь третій транш були призначені для Державного бюджету України. Проте подальші транші були заморожені наприкінці 2009 року, після того, як Україна збільшила мінімальні зарплату та пенсії, не враховуючи рекомендацій МВФ [34].

Фінансова допомога від МВФ в рамках програми Stand-By у 2008 році передбачала реалізацію ряду конкретних напрямів. Основні з них включали:

- Зменшення бюджетного дефіциту;
- Реформи у фінансовому секторі;
- Забезпечення стабільності національної валюти. [32].

У рамках програми Stand-By, Україна здійснила реформи у фінансовому секторі, включаючи:

- Зміцнення капіталізації банків: Уряд України вживав заходів для забезпечення того, щоб банки мали достатню кількість капіталу для покриття можливих втрат та забезпечення стійкості фінансової системи.
- Впровадження строгих вимог до банківської системи:
- Підвищення прозорості та ефективності банківської системи: Уряд вживав заходів для покращення умов для функціонування банків та забезпечення більшої відкритості та надійності фінансового сектору в цілому [34].

. Для забезпечення стабільності національної валюти в рамках програми Stand-By були вжиті певні заходи (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 - Заходи для забезпечення стійкості банківської системи України

Заходи	Виконання
Валютні інтервенції	Національний банк України втручався на валютному ринку, при необхідності, для підтримки стабільності національної валюти шляхом купівлі або продажу іноземної валюти.
Грошова політика	Національний банк України вживав заходів для контролю грошової маси в обігу та управління процентними ставками з метою впливу на курс національної валюти.
Фінансова стабільність	Уряд України вживав заходів для забезпечення стабільності фінансової системи, що також мало позитивний вплив на стабільність національної валюти.

Джерело: Складено автором на основі [39]

Грошова політика, в рамках програми Stand-By, включала наступні заходи (таблиця 2.8):

Таблиця 2.8 - Інструменти використані для стабільності національної валюти України

Інструмент	Мета застосування
Контроль грошової маси	Національний банк України вживав заходів для контролю кількості грошей, що перебували в обігу, з метою уникнення занадто швидкого зростання цін та забезпечення стабільності національної валюти.
Управління процентними ставками	Цей інструмент використовувався для впливу на курс національної валюти шляхом зміни рівня процентних ставок. Національний банк міг підвищувати процентні ставки, щоб зробити національну валюту привабливішою для іноземних інвесторів, або знижувати їх для стимулювання внутрішнього кредитування та економічного зростання.

Джерело: Створено автором на основі [35]

У 2014 році Міжнародний валютний фонд (МВФ) надав Україні пакет фінансування в рамках програми підтримки, що включав Stand-By Arrangement та Extended Fund Facility. Цей пакет фінансування був наданий в умовах загострення початку російсько-української гібридної війни та економічних труднощів, пов'язаних з цим. Пакет фінансування від МВФ для України в 2014 році становив близько 17,01 мільярда доларів США. Ця фінансова допомога була спрямована на підтримку економічних реформ, зменшення бюджетного дефіциту, стабілізацію фінансової системи та забезпечення економічної стабільності в країні [39]. 11 березня 2015 року МВФ замінив програму Stand-by на нову, чотирирічну програму "Механізм Розширеного Фінансування" (Extended Fund Facility).

Перший транш у розмірі 3,5 млрд SDR (5 млрд дол. США) було отримано одразу після ухвалення цієї програми. Надання другого траншу у розмірі 1,2 млрд SDR (1,7 млрд дол. США), необхідного для поповнення резервів НБУ, було затверджено Радою директорів МВФ 31 липня 2015 року. Умовою проведення чергового перегляду Програми та надання третього траншу була вимога щодо зменшення рівня корупції в країні. Радою Директорів МВФ було затверджено другий перегляд програми EFF та виділено третій за цією

Програмою транш у розмірі 716,1 млн. SDR (1 млрд дол. США), який 16 вересня 2016 року також був спрямований на поповнення резервів НБУ. 3 квітня 2017 року Радою Директорів МВФ було затверджено третій перегляд Програми EFF та виділено четвертий транш у розмірі 734,05 млн. SDR (1 млрд дол. США), який 5 квітня 2017 року було спрямовано на поповнення резервів НБУ [42].

Цей пакет фінансування від МВФ був важливим кроком для України в умовах складної економічної та політичної ситуації, яка склалася в країні в 2014 році. Україна здійснила ряд кроків у сфері проведення реформ, відповідно до своїх зобов'язань перед Міжнародним валютним фондом (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 - Реформи України у 2014му року в контексті співпраці з МВФ

Реформи	Заходи
Реформи в сфері бюджету	Уряд України впровадив заходи для зменшення бюджетного дефіциту шляхом підвищення податкових надходжень, оптимізації витрат та підвищення ефективності управління державними фінансами.
Реформи в банківському секторі	Україна здійснила заходи для зміцнення стійкості та прозорості банківської системи, включаючи впровадження строгих вимог до банківської системи та підвищення контролю за її діяльністю.
Реформи в сфері енергетики	Уряд України працював над підвищенням ефективності енергетичного сектору, включаючи підвищення тарифів на енергоносії, стимулювання енергоефективності та розвиток відновлюваних джерел енергії.

Джерело: Складено автором на основі [43]

3 вересня 2019 року був проведений останній платіж за цією угодою, він становив 156,4 мільйона доларів у еквіваленті (рис 2.3).

(in SDRs)

Date	Poverty Reduction and Growth Trust /							Description
	General Resources Account		Enhanced Structural Adjustment Facility /		Resilience and Sustainability Trust			
	Purchases		Loans		Loans			
Disbursements	Repurchases	Disbursements	Repayments	Disbursements	Repayments			
February 05, 2019	0	257,250,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)	
March 01, 2019	0	114,333,750	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)	
May 03, 2019	0	257,250,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)	
June 03, 2019	0	114,333,750	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)	
September 03, 2019	0	114,333,750	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)	
September 13, 2019	0	295,500,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)	
Total	0	1,153,001,250	0	0	0	0		

Рисунок 2.3 - Платежі Україною до МВФ у 2019-му році [44]

До початку повномасштабної війни Україна сподівалася отримати від Міжнародного валютного фонду третій транш у розмірі 700 млн доларів в рамках програми Stand-By. З початком повномасштабної війни Україна припинила співпрацю з Міжнародним валютним фондом у рамках програми Stand-By. 10 березня 2022 року Україна припинила реалізацію попередньої програми співпраці з МВФ, не отримавши при цьому близько 700 млн доларів. Фактично, виконати попередні умови, такі як зменшення дефіциту бюджету до 3,5% від ВВП або підготовка до приватизації державних банків, та отримати наступні транші в умовах війни було неможливо. Замість цього, фонд надав Україні 1,4 млрд доларів екстреного кредиту без жодних умов в рамках програми RFI (Інструмент швидкого фінансування). У жовтні в рамках цієї програми сторони домовилися про ще один кредит на 1,3 млрд доларів [45] (рис 2.4).

Рисунок 2.4 – Співпраця України з МВФ в 2022 році [47]

"Ми вдячні Фонду за швидку реакцію на наше звернення та сподіваємося на якнайшвидше завершення усіх процедур, що пов'язані з надходженням коштів. Невідкладна підтримка міжнародних партнерів у такий складний для нашої країни час є надзвичайно важливою", – наголосив колишній Голова Національного банку України Кирило Шевченко [46]. За 2022 рік Україна здобула фінансову допомогу від МВФ на суму 2,715 млрд доларів. Відтак, у рахунках з фондом Київ фактично зблизився до фінансового "нуля", оскільки майже весь отриманий заборгований обсяг був витрачений урядом на відшкодування попередніх позик в розмірі приблизно 2,38 млрд доларів. Борг перед МВФ не можна анулювати, призупинити або реструктурувати, тому в 2022 році держава його рефінансувала. 30 вересня 2022 року Рада виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду затвердила розширення інструментів антикризового фінансування, що дасть змогу Україні звернутися за новим траншем у межах інструменту Rapid Financing Instrument (RFI) [39].

На рисунку 2.5 нижче ми можемо побачити історію фінансової взаємодії України та МВФ у непростому 2022 році.

Date	Poverty Reduction and Growth Trust /						Purchases and Loans Description
	General Resources Account		Enhanced Structural Adjustment Facility /		Resilience and Sustainability Trust		
	Structural Adjustment Facility/Trust Fund						
	Purchases		Loans		Loans		
	Disbursements	Repurchases	Disbursements	Repayments	Disbursements	Repayments	
February 04, 2022	0	98,508,333	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
March 09, 2022	1,005,900,000	0	0	0	0	0	GRA Purchase (RFI)
March 11, 2022	0	295,500,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
March 16, 2022	0	59,675,833	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
March 18, 2022	0	125,000,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)
April 05, 2022	0	61,170,833	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
June 17, 2022	0	125,000,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)
August 04, 2022	0	98,508,333	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
September 13, 2022	0	295,500,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
September 16, 2022	0	59,675,833	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
September 20, 2022	0	125,000,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)
October 05, 2022	0	61,170,833	0	0	0	0	GRA Repurchase (EFF)
October 12, 2022	1,005,900,000	0	0	0	0	0	GRA Purchase (RFI)
December 20, 2022	0	125,000,000	0	0	0	0	GRA Repurchase (SBA)
Total	2,011,800,000	1,529,709,998	0	0	0	0	

Рисунок 2.5 - Платежі між Україною та МВФ у 2022му році [48]

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА МВФ

3.1 Виклики у співпраці України та МВФ

На початкових етапах співпраці між МВФ та Україною відносини були псуйовані через невиконання попередніми урядами своїх зобов'язань, а також через низький кредитний рейтинг держави. Зміна керівництва та зовнішньої політики України призвела до певних змін у відносинах, але проблеми залишаються. У квітні 2014 року МВФ затвердив програму "Stand-by" для України, що передбачала надання кредиту в розмірі 17 млрд. доларів США протягом двох років. Згідно з умовами цієї програми, Україна взяла на себе зобов'язання провести податкову реформу, вжити заходів щодо боротьби з корупцією та скоротити дефіцит бюджету компанії "Нафтогаз України". У 2014 році Україна отримала транші фінансової допомоги на суму 4,6 млрд. доларів США. У лютому 2015 року Кабінет Міністрів України розробив нову програму співпраці з МВФ і перейшов на програму EFF, відмовившись від "Stand-by". Україна зобов'язалася до проведення ефективних реформ, боротьби з корупцією, оптимізації державних витрат, збільшення витрат на інвестиції та стабілізації банківської системи. За цією програмою вже надійшло 5 млрд. доларів США з 17,5 млрд. доларів США, сприяючи наданню Україні кредитів інших міжнародних джерел. На думку розпорядника Фонду, Крістіана Лагарда, загальна допомога Україні могла становити до 40 млрд. доларів США [49].

Проаналізувавши основні етапи та результати співпраці МВФ з Україною, можна зробити висновок, що в їх відносинах виникали труднощі, переважно через безвідповідальні дії української сторони і іноді через неправильну позицію МВФ. Недоліком у діяльності Фонду є те, що його вимоги при наданні кредитів для реформ економіки та фінансової політики уряду України не завжди призводили до позитивних результатів. Фонд розробив систему заходів, відому як

"Вашингтонський консенсус", яка використовувалася для виходу з кризи в країнах Латинської Америки. Ці заходи були також запропоновані Україні, яка переходила від постсоціалістичної економіки до ринкової.

Для України з перехідною економікою заходи "Вашингтонського консенсусу" виявилися неефективними, навіть при позитивній дії інших основних чинників. Це трапилося через недоврахування необхідності створення нових ринкових інституцій. Лібералізація і приватизація, що вимагаються "Вашингтонським консенсусом", без належної підтримки ринкових структур призвели до тривалого спаду в економіці. Ця проблема не була успадкована з минулого, а виникла внаслідок помилкової політики як українського уряду, так і самого Фонду [50]. Це стосується не лише реалізації програм, які вимагає МВФ при наданні кредитів державі, включаючи Україну, але й їх репутації як жорстких програм, що призводять до обмеження життєвого рівня населення країн з дефіцитом платіжного балансу.

Такі вимоги Фонду не сприятимуть вирішенню економічних проблем держави, а можуть лише призвести до соціальних протестів серед населення. В цьому випадку провина частково лежить на уряді України. Відповідальність за впровадження будь-яких ідей Фонду покладається на український уряд, а не на радників і консультантів МВФ.. Для вирішення проблеми необхідно обґрунтовано визначити реальну вартість газу і встановити критерії для ідентифікації осіб, які не можуть сплачувати високі ціни на комунальні послуги. Це може бути врегульовано прийняттям нового закону, який визначатиме алгоритм розрахунку вартості газу.

Аналіз результатів співробітництва України з МВФ вказує на те, що фінансування Фондом було призупинено на кількох етапах через невиконання урядом України своїх зобов'язань, передбачених Меморандумом [51]. Ці призупинення фінансування були викликані різними причинами, включаючи невиконання заходів, передбачених в Меморандумі з економічної політики, порушення міжнародних принципів під час ліквідації банку "Україна",

невиконання програми приватизації та надання Фонду недостовірної інформації щодо рівня міжнародних резервів.

Протягом усіх років співпраці України з МВФ уряд не повідомляв суспільство про те, яким чином виконуватимуться зобов'язання країни перед МВФ, і не звітував про результати виконання та причини невиконання цих зобов'язань. Це викликає недовіру громадськості та несприятливо впливає на рівень прозорості в управлінні державними фінансами.

Спрямування інвестицій у розвиток виробництва та ефективність господарювання може бути більш сталим джерелом ресурсів, як порівняно з кредитами, особливо якщо вони використовуються для інфраструктурних проектів, інновацій та підтримки секторів, що стимулюють економічний розвиток. Легалізація та повернення вивезених коштів, удосконалення зовнішньоекономічної діяльності, геостратегічна диверсифікація та поліпшення умов міжнародної торгівлі — це раціональні підходи до поповнення фінансів, які можуть бути ефективними у довгостроковій перспективі.

Такий комплексний підхід може сприяти зменшенню залежності від кредитів та розвитку стійкого економічного фундаменту. Постійна увага до використання кредитів від МВФ та їхнього ефективного спрямування є важливою і показує необхідність прозорості та обґрунтованої економічної політики. Визначення чіткої стратегії щодо обсягів кредитів, їх призначення та джерела повернення є критичним для забезпечення ефективного використання ресурсів та відповідальності влади.

Уникання залежності від зовнішнього боргу і фокус на розвиток внутрішніх ресурсів та інвестицій може бути важливим кроком у забезпеченні сталого економічного зростання та уникненні консервації неринкових принципів. Реформи, які пропонує МВФ для України, не завжди ефективно вирішують глибинні та системні економічні проблеми держави. Розв'язання цих питань вимагає створення ключових ринкових інститутів, і в цьому контексті велику роль відіграє ефективне законодавство. Створення та функціонування ринкових інститутів повинно

базуватися на вдосконаленні державного управління, а також створенні сприятливих умов для розвитку підприємництва, включаючи валютно-фінансову сферу, добросовісну конкуренцію та запобігання рейдерству. Також слід вирішити питання регулювання природних монополій, права власності, банкрутства та зменшення соціальних ризиків.

При розробці законодавства про співпрацю України з Міжнародним валютним фондом (МВФ), ключовим аспектом є визначення ступеня державного втручання в національні валютно-фінансові відносини. З одного боку, ефективне регулювання ринкових відносин передбачає уникнення надмірного державного втручання, оскільки це може порушити природу цих відносин та призвести до негативних наслідків, суперечних економічним законам. З іншого боку, відсутність державного втручання може призвести до саморегуляції, що відкриває шлях розвитку ринкової стихії та може призвести до домінування олігархічних чи навіть кримінальних структур. Отже, сутність державного регулювання національних валютно-фінансових відносин повинна враховувати декілька критеріїв та умов, специфічних для розвитку економіки України, національних традицій та закріплених в Конституції України.

З урахуванням досвіду інших країн, важливо встановити законодавчий контроль за обсягом та структурою зовнішніх запозичень, зокрема від МВФ. Закон про граничні обсяги зовнішніх запозичень повинен уникати перевищення 82% ВВП [53], визначеного МВФ як критичний рівень для національної безпеки. Прикладом може слугувати підхід США, де рішення про перевищення граничних запозичень може бути ухвалене лише за згодою Конгресу.

Уряд повинен забезпечити повернення кредитів МВФ шляхом ефективного та цільового використання коштів, сприяючи не лише погашенню боргу та відсотків, але й розвитку економіки. Ця стратегія повинна враховувати особливості економіки та відповідати національним інтересам України. В рамках цієї Стратегії пропонується створити Координаційно-контролюючий центр фінансової стабільності при Верховній Раді України. Цей центр має включати представників

Голови комітету Верховної Ради з питань економічної політики України, Голови Національного банку України, Міністра фінансів України, Голови Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, та Голови Державного комітету фінансового моніторингу..

Необхідність кожного кредиту від МВФ має бути належним чином економічно обґрунтована. Процес отримання, використання та повернення кредитів МВФ повинен бути абсолютно прозорим, а всі відомості щодо цих обставин мають бути опубліковані Центром у офіційному виданні Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України.

Повернення кредитів МВФ повинно здійснюватися не за рахунок нових запозичень, а за рахунок ефективного використання отриманих коштів від МВФ. Ці кредити не повинні використовуватися для тимчасового латання дірок у державному бюджеті, але мають бути направлені на ефективні і цільові заходи. Крім того, важливо звертати увагу на керованість зовнішнім боргом, забезпечуючи вчасне та повне погашення платежів. Діяльність Координаційно-контролюючого центру фінансової стабільності повинна бути спрямована на стабілізацію виробництва та забезпечення економічного зростання України [53].

Вивчаючи досвід співпраці держав світу з Міжнародним валютним фондом, важливо відзначити, що при належній реалізації політики держави співпраця з Фондом може сприяти оновленню механізмів державного управління, забезпеченню макроекономічної та фінансової стабільності, а також створенню умов для економічного зростання за обмежених ресурсів [53].

Під час вивчення методик покращення співробітництва України з Міжнародним валютним фондом, основною метою є розробка стратегічних цілей цього співробітництва та формування чіткого уявлення про напрями та способи використання залучених коштів. З цього можна сформулювати наступні стратегічні задачі, які слід акцентувати під час розвитку партнерства з МВФ:

- Створення Законодавчої Базис для Контролю за Зовнішніми Позиками;

- Організація Спеціальних Інститутів: Створення інституцій, що відповідають за аналіз кредитних програм;
- Підвищення Міжнародного Кредитного Рейтингу.

Продовження вдосконалення управлінських та виконавчих структур держави, які відповідають за отримання та використання ресурсів Міжнародного валютного фонду (МВФ), є критично важливим для забезпечення ефективного використання позичкових коштів. Зокрема, це включає:

- Суворий контроль за Процесами;
- Перехід до Науково-Місткої Економіки;
- Розв'язання Структурних Диспропорцій.

Заходи спрямовані на створення стратегічного напрямку розвитку, який дозволить країні використовувати позичкові ресурси МВФ для стійкого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності.

- Довгострокові проекти в галузі вищої освіти та науки: Інвестування коштів у довгострокові проекти сприятиме розвитку наукових галузей та забезпечить стійкий економічний розвиток;
- Диверсифікація фінансування: Забезпечення різноманіття джерел фінансування проектів для уникнення економічної та політичної залежності від МВФ;
- Фінансова незалежність через інтеграцію: Участь в інтеграційних об'єднаннях, спільні проекти з країнами БРІКС та інші форми співпраці для розвитку внутрішніх ресурсів;

Принципи розвитку співробітництва з МВФ:

- Альтернативність джерел фінансування;
- Максимальне використання можливостей Фонду;
- Концентрація ресурсів на стратегічних напрямках;
- Якісний аналіз проектної документації.

Ці принципи сприятимуть створенню умов для стійкого економічного розвитку та забезпеченню фінансової незалежності України. У підсумку нам необхідне:

- Цілеспрямоване використання кредитів МВФ:
- Програмне планування та ефективне використання:
- Диверсифікація джерел запозичень:
- Чітке планування системної реструктуризації:
- Уникання використання кредитів для поточних потреб

3.2 Перспективи взаємовідносин України та МВФ

В даний час економічний розвиток України постійно затримується недостатністю фінансових ресурсів. Зовнішні кредити представляють собою один з реальних засобів полегшення фінансових труднощів і оживлення фінансової ситуації в країні.. У загальному контексті поточної глибокої економічної кризи можна виділити як позитивні, так і негативні аспекти нової програми EFF для України та співпраці з МВФ в найближчому майбутньому. Деякі аргументи, що підтверджують користь цієї програми, включають [54]:

- Україні дуже потрібні фінансові ресурси для відновлення резервів Національного банку та стабілізації фінансового сектору. Участь в програмі МВФ також служить сигналом іншим донорам, що Україна на правильному шляху, що може привести до додаткової фінансової підтримки.
- Україні не залишається іншого вибору, крім як провести структурні реформи. Без зовнішнього тиску уряд і парламент ймовірно не розпочнуть їх реалізацію. Це вимагає певного компромісу, оскільки умови Фонду можуть не завжди ідеально відповідати потребам та особливостям української економіки.
- Умови нового договору EFF для України, хоч і жорсткі, відповідають інтересам громадськості та економіки, зменшуючи ризики небалого підходу уряду та парламенту.

З іншого боку, можна привести ряд аргументів, які, враховуючи умови української дійсності, можуть призвести до негативних наслідків від співпраці України з Міжнародним валютним фондом (МВФ):

- За цим підходом, взяття позики обов'язково потрібно буде повертати, а ще й з відсотками. З точки зору населення, Україна є країною з низьким рівнем доходу і не може собі дозволити брати додаткові борги. Спільне переконання полягає в тому, що позичені кошти можуть бути розкрадені корумпованими політиками, і в кінцевому підсумку це обтяжить платників податків.
- Іншим аспектом є те, що Україна є суверенною країною, і приймати умови фонду може сприйматися як приниження. Жодна іноземна організація не повинна мати право встановлювати, які закони приймати чи не приймати, яку політику проводити чи ні.
- В сучасній економічній ситуації України переваги участі в програмі МВФ переважають недоліки [54].

Наприклад, якщо прийняти рішення про звільнення провідних приверженців реформ в уряді чи відмінити законодавство, що було прийняте за вимогами МВФ, економічні труднощі, спричинені реформами, залишаться, і відсутні будуть вигоди та стабілізація в майбутньому. Ризик того, що гроші будуть розкрадені, а справжні реформи не будуть реалізовані, існує на сьогодні та існував завжди в умовах України.

Отже, існує можливість, що, зберігаючи за собою право припинити подальшу підтримку, МВФ може примусити український уряд продовжувати та удосконалювати реформи в економіці. Важливо відзначити, що в сучасній ситуації Україні просто необхідні кредити, і більш доступних фінансових ресурсів, ніж ті, які надає МВФ, немає. Якщо і знайдуться інші джерела фінансування, вони можуть супроводжуватися іншими політичними та економічними умовами, які можуть бути ще витратнішими.

Основні обов'язкові вимоги, визначені у меморандумі про співпрацю України з МВФ, включають невідкладні заходи з коригування економічної політики:

- Стабілізація гривні.
- Дисципліна управління державними фінансами.
- Відновлення банківської системи.
- Реформування енергетичного сектора.
- Структурні заходи коригування:
- Антикорупційні та судові реформи.
- Дерегуляція та податкова реформа.
- Реформування державних компаній.

Труднощі для населення, пов'язані з такими економічними та структурними реформами, виступали основним стримуючим фактором для української влади в минулі роки.

МВФ встановлює конкретні вимоги щодо монетарної політики з метою стабілізації обмінного курсу та стримування інфляції. Якщо ці вимоги будуть виконані вчасно та ефективно, очікується досягнення бажаних результатів, зокрема:

- Завдяки впровадженню жорсткої монетарної політики, включаючи зменшення реальної грошової маси, передбачається стабілізація курсу гривні. Значна частина виділених коштів МВФ буде спрямована на відновлення валютних резервів Національного банку України (НБУ);
- Вимога встановлення основної відсоткової ставки НБУ з горизонтом 12–18 місяців сприятиме прозорості та допоможе зменшити інфляційні очікування;
- МВФ настоює на більшій незалежності НБУ та переході до інфляційного таргетування, яке вже довело свою ефективність в малих відкритих економіках; Щодо фіскальної політики, програма МВФ рекомендує фіскальну стриманість;

- Зменшення витрат, спільно зі значним підвищенням комунальних тарифів, призведе до значної соціальної напруги,;
- Зменшення урядових витрат;
- Зменшення ризику дефолту: Оздоровлення бюджету може зменшити ризик дефолту уряду, що в свою чергу може призвести до зниження відсоткових ставок в економіці як для уряду, так і для приватного сектора.

Наприклад, дослідження, проведене в 21 країні – членів ОЕСР за період 1970–2007 років, показало, що чверть періодів податково-бюджетної консолідації сприяли розширенню економіки. Однак дослідження МВФ встановило, що така консолідація має тенденцію призводити до спаду. Негативні ефекти цього процесу пом'якшуються, коли його супроводжують низька відсоткова ставка, зниженням реальної ціни національної валюти та коли консолідація базується на скороченні витрат, а не на збільшенні податків [54].

Участь у програмах МВФ часто асоціюється з негативним зростанням, як у короткотерміновій, так і в довготерміновій перспективі. Однак це може відбуватися через декілька причин:

- а) Країни з поганими економічними результатами ймовірно звернуться по допомогу до МВФ, тому складно виявити причинно-наслідковий ефект участі у програмах МВФ.
- б) Уряди по-різному підходять до реформ. Країни, які рішуче ставляться до реформ, менш імовірно подадуть заявку на участь у програмах МВФ.
- в) Ступінь відповідності умовам отримання кредиту від МВФ важко вимірювати.

Прикладом того, як участь у програмах МВФ в поєднанні із зобов'язанням уряду проводити реформи може сприяти економічному відродженню, є досвід Індії у 1990-х. У 1991 році Індія стикнулася з кризою платіжного балансу, коли валютні резерви країни різко скоротилися, національна валюта знецінилася, і уряд опинився на межі дефолту. Влада звернулася за допомогою до МВФ та отримала позику,

погодившись на участь у його програмі. Після проведення структурних реформ ВВП Індії зростає щороку в середньому на 6% [55].

Зрештою, успіх програми МВФ в Україні залежить від самої України. Участь у програмі забезпечує поштовх у правильному напрямку і тимчасовий інструмент - зобов'язання перед Фондом. Ключовим чинником успіху є готовність уряду впроваджувати необхідні, хоч і непопулярні заходи в даний момент, а також проведення глибоких структурних реформ економіки у найближчому майбутньому.

У співпраці між Україною та МВФ існує значний потенціал, проте, як було відзначено раніше, він не реалізований у повному обсязі. Аналізуючи не лише останню програму EFF для України, але й узагальнюючи співпрацю України з Фондом в цілому, можна виділити деякі позитивні аспекти взаємодії: Довгострокові та доступні кредити від МВФ, які передбачають виплату відсотків приблизно на рівні 2% річних від загальної суми боргу, значно полегшують проблеми платіжного балансу .

Національний банк України (НБУ) може здійснювати рекапіталізацію проблемних банків за рахунок ресурсів, наданих МВФ.

Варто враховувати, що співпраця з МВФ не лише має свої позитивні аспекти, але також призводить до ризиків та може посилювати негативні тенденції в економіці. Серед цих ризиків можна виділити наступне:

- Обмеження свободи дій: Умови кредитування визначаються МВФ і можуть обмежувати свободу держави в плануванні та реалізації своєї економічної політики;
- Недостатній контроль та неефективне використання ресурсів: Існує ризик недостатнього контролю та неефективного використання наданих кредитів як з боку МВФ, так і з боку української влади;
- Некерованість державних витрат: Поганий управлінський контроль та необдумані дії у сфері державних витрат можуть підірвати економічну

стабільність. Збільшення соціальних витрат без відповідного економічного фундаменту може створити проблеми, такі як дефіцит бюджету та інфляція.

.Посилення державного боргу через систематичне користування кредитами МВФ для урівноваження дефіциту платіжного балансу становить значущий ризик. Це особливо важливо через відсутність системних економічних реформ, які дозволили б урівноважити платіжний баланс у довгостроковій перспективі. Оцінюючи сучасні досягнення уряду України, існує загроза впасти в боргову пастку.

Зокрема, нові запозичення підвищують вразливість національної фінансової системи перед зовнішніми шоками, такими як різкі коливання цін на сировину, сталь або продукцію сільськогосподарського сектору (основні статті експорту України).

Розвиток відносин між МВФ та Україною на попередніх етапах співпраці відзначався порушенням своїх зобов'язань попередніми урядами та низьким кредитним рейтингом держави. Уряди, які керували країною від 1994 року і дотепер, вважали зобов'язання перед МВФ в основному формальними та тільки декларативними. Це відзначалося відсутністю конкретних заходів та законодавчого врегулювання для виконання запланованих завдань, визначених у Меморандумі з розумінням між сторонами.

Пропонується утворення Координаційно-контролюючого центру фінансової стабільності при Верховній Раді України.. Нові запозичення в МВФ чи інших міжнародних фінансово-кредитних установ слід обґрунтовувати чітко та прозоро. Важливо визначити, за рахунок чого ці кошти будуть повертатися, і призначити відповідальних за використання цих коштів осіб. Незважаючи на кризовий стан економіки, необхідно враховувати, що науково-промисловий потенціал залишається основним ресурсом для підвищення конкурентоспроможності країни. Тому позичкові ресурси Фонду слід спрямовувати на довгострокові та середньострокові проекти у цій сфері.

Страх української управлінської еліти відносно своїх передвиборчих рейтингів призвів до системного накопичення проблем і, відповідно, привів країну в стан сучасної глибокої кризи. Отже, єдиний вихід - проведення непопулярних економічних та структурних реформ. Будь-які затягування можуть призвести до негативних наслідків.

ВИСНОВКИ

Затвердження на конференції в Бреттон-Вудсі у 1944 році міжнародної валютної системи стало першим узагальненим та універсальним інституціоналізованим кроком у розвитку міжнародних валютних відносин. МВФ виступає одним із структурних компонентів цієї системи, заснованої на концепції свободи економічного обігу. Протягом усього періоду своєї діяльності МВФ залишався стійким до основних практичних цілей, а саме підтримки стабільності валют та регулювання валютних відносин між його державами-членами. Фонд представляє собою спеціалізовану установу в рамках ООН, і його міжнародна правосуб'єктність відрізняється великою специфікою, виявленою в наданні йому особливих прав в певній сфері міжнародного життя. Структура Фонду моделюється за принципом акціонерного товариства, де право голосу кожної держави-члена пропорційно його квоті. Це зміцнює контроль Фонду над валютною політикою держав-членів, який здійснюється як на багатосторонньому, так і на односторонньому рівні. Для отримання кредиту від Фонду, останній встановлює жорсткі умови для держави-позичальниці.

МВФ відіграє важливу роль у забезпеченні світової фінансової стабільності, у чому фонд визначає три основні цілі фінансування:

- мінімізація впливу цінових шоків та сприяння належному обслуговуванню заборгованості.

- творення сприятливих умов для залучення фінансування від інвесторів та донорів.

- анне запобігання виникненню криз, що сприяє попередженню подібних ситуацій до їх загострення.

Проведене дослідження фінансово-кредитної діяльності МВФ вказує на те, що ця діяльність ґрунтується на розробленій системі спеціальних програм. Однією

з основних переваг кредитів, наданих МВФ, є їх низька процентна ставка. Реальна процентна ставка за кредитами МВФ завжди залишається нижчою від середньої. Наслідки діяльності МВФ можуть бути різними, включаючи позитивні зміни в економіках країн-отримувачів допомоги, а також негативні аспекти, такі як подальше збільшення боргу країн з низьким рівнем доходу чи реалізація програм на пострадянському просторі. Отже, оцінка впливу МВФ на світову економіку не може бути однозначно позитивною чи однозначно негативною.

Україна та МВФ взаємодіють на основі Статуту та Угоди МВФ, а також за допомогою Меморандумів про співпрацю. Україна є "класичним" членом МВФ і, оскільки вона не брала участі у формулюванні нормативних документів МВФ, її співпраця ґрунтується на прийнятті цих документів. Зважаючи на обмежену квоту, вплив України на прийняття рішень в МВФ можливий лише за узгодженням з іншими країнами, включаючи виділену групу держав, до якої вона відноситься.

Співпраця України з МВФ визначалася програмами кредитування Фондом, спрямованими на вирішення невідкладних проблем у валютно-фінансовому секторі та реформування економіки.

Незважаючи на кризовий стан економіки, важливо враховувати, що основним ресурсом України, спрямованим на підвищення конкурентоспроможності країни, залишається науково-промисловий потенціал. У цьому контексті позичкові ресурси МВФ має розумно спрямовувати на довгострокові та середньострокові проекти[56]. Додатково, рекомендується продовжувати диверсифікацію джерел зовнішніх запозичень. Це дозволить реалізовувати більш гнучку та незалежну від МВФ політику, що важливо для забезпечення стійкості та ефективності економічних стратегій країни. Після аналізу історії та поточного стану співпраці між Україною та МВФ можна визначити, що на поточному етапі розвитку української економіки переваги в участі в програмі МВФ переважають над недоліками. Здебільшого, виконання вимог МВФ може бути болісним, але воно є життєво важливим у контексті поточної ситуації, в яку потрапила українська економіка. Страхи українського керівництва щодо

передвиборчих рейтингів, стосовно впровадження економічних та структурних реформ, призвів до системного накопичення проблем і, відповідно, привів Україну до стану глибокої кризи. У цьому контексті важко знайти інший вихід, окрім проведення необхідних, хоча й непопулярних реформ. Затягування в їх впровадженні може призвести до негативних наслідків. Хоча співпраця України з МВФ має як позитивні, так і негативні сторони, на сьогоднішній день вона залишається єдиною реальною альтернативою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Т
h
 2. А
r
 3. Дахно І. І. Світова економіка: навчальний посібник для вузів / І. І. Дахно - 2-ге вид. - Київ, Центр учбової літератури,. 2010, 328 с.
 4. Міжнародні фінанси : навч. посібник / за ред.: Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, М. І. Барановської. – К. : ЦНЛ, 2011
 5. Дзюблюк О. В. Управління ліквідністю банківської системи України: монографія / О. В. Дзюблюк, В. Я. Рудан. - Тернопіль : Вектор, 2016. - 290 с.
 6. Патики Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини : навч. посібник / Н. І. Патики. – К. : Знання, 2012. – 566 с
 7. Рязанова Н. С., Гапонюк М. А., Максименко А. А. Міжнародні фінансові організації: підручник. К. : КНЕУ, 2010. 230 с.
- Електронний ресурс]. - Режим доступу:
g
Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/en/about->
y
Banco Central del Fondo Monetario Internacional. Електронний ресурс]. Режим доступу:
Washington, 1968. – Режим доступу: <https://www.theverge.com/2018/1/28/>
e
n
Електронний ресурс]. - Режим доступу:
звернення 26.09.2023)
o
екція Міжнародні валютно - фінансові організації Прикарпатський
c
b
h

національний університет ім Василя Стефаника [Електронний ресурс]. -:
Режим доступу: <https://en.ppt-online.org/554310> (дата звернення 26.09.2023)

[Електронний ресурс]. - Режим доступу:

[Електронний ресурс]. - Режим доступу:

W

i

16. Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 03 червня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>. (дата звернення і
17. Міжнародні організації: навч. посібник / за ред.: Ю. Козака, В. Ковалевського. – Київ, 2003. – 288 с. ресурс]. - Режим доступу:
18. Колосова В. П. Кредитування економіки України міжнародними фінансовими інститутами / В. П. Колосова // Фінанси України, 2000. – № 2. – с. 22-26
19. .Поважна Н. Я. Міжнародні фінансові організації в глобалізаційному розвитку світової економіки 2003 року : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Н. Я. Поважна. – К., 2003. – с. 20-26.
20. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Астон, 2012. – 358 с.

21. Дзюблюк, О. Розвиток банківської системи в умовах інтеграції економіки України у світове господарство і лібералізації міжнародного руху капіталу / Олександр Дзюблюк, Любов Прийдун // Світ фінансів. – 2008. – № 2. – с. 8-20
22. Податковий кодекс України від 02 грудня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення
23. Закон України «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до ст. XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р.» від
24. Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» від 28 грудня 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/78-19>. (дата звернення 05.10.2023)
25. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
26. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 рр.» від 14 жовтня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1699-18> (дата звернення 05.10.2023)
27. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про банки та банківську діяльність" щодо визначення особливостей корпоративного управління в
28. Постанова Кабінету Міністрів України «Про встановлення на 2015 рік фонду
29. Постанова Правління НБУ «Про особливості здійснення деяких валютних

30. Постанова Національної комісії з регулювання електроенергетики «Про поставку електричної енергії за нерегульованим тарифом» від 11 липня 2013 р.
[
31. Мінфін: 30 років співпраці з МВФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
[https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDa](#)
Україна та МВФ: співробітництво у монетарній сфері в умовах виходу з кризи: наук.-аналіт. доповідь / [С. М. Аржевітін, Т. Є. Унковська, М. О. Джус та ін.] ; за ред. С. М. Аржевітіна ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Електрон. текстові дані. - Київ : КНЕУ, 2017. – 19 с.
33. Дзюблюк, О.В. Банківська криза в Україні та перспективи відновлення ефективного функціонування вітчизняної банківської системи / О.В. Дзюблюк, В.Я. Рудан // Криза банківської системи: причини і шляхи виходу // Матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 10 червня 2015 року / Асоціація українських банків ; Університет банківської справи НБУ (м. Київ); відп. ред. С. М. Аржевітін. – К. : УБС НБУ, 2015. – с.55-59.
35. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності : монографія / О. В. Дзюблюк, М. Д. Алексеєнко, В. В. Корнеєв [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. - Тернопіль : Осадча Ю. В., 2017. - 198 с.
36. Лист про наміри, Меморандум про економічну і фінансову політику і Технічний меморандум про взаєморозуміння [Електронний ресурс] / Україна і МВФ, М
37. Ukraine: Transactions with the Fund from May 01, 1984 to October 31, 2023 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDa>
Фурман І.В. Міжнародний валютний фонд у контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи / І.В. Фурман, А.О. Підгірняк, Я.С. М

Паламар. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки». 2013. 11 с., No 4(81). С. 2.

39. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс] . - Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk/mv> (дата звернення 16.10.2023)

40. Падіння ВВП України в 2015 році, Інформаційне агенство УНІАН Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/1296019-padinnya-vvp-ukrajini->

[Електронний ресурс]. - Режим доступу:

[

43. ІНТЕРВ'Ю З РЕЗА МОГАДАМОМ Україна розпочинає програму реформ за підтримки МВФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.imf.org/external/lang/ukrainian/pubs/ft/survey/so/2014/new043014au.p>

к

т

45. НБУ: Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial->

46. Сайт НБУ, колонка «Новини». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mvf-vidilyaye-ukrayini-14-mlrd-dol-ssha->

й

47. Скільки грошей та за якими програмами Україна отримала від МВФ цього року Видання «Слово і Діло». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/03/infografika/finansy/skilky-hroshej-ta->

а

й

[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans2.aspx?memberKey1=993&valueDat>

ф

дата звернення 25.10.2023)

у

- [е](#)
49. МВФ-Україна: умови, зобов'язання, "маяки" [Електронний ресурс] / Наталія Непряхіна спеціальний кореспондент РБК-Україна: – Режим доступу: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/mvf-ukraina-usloviya-obyazatelstva-mayaki--1475613665.html> - заголовок з екрану
 50. Колосова В. П. Розвиток відносин України з міжнародними фінансовими організаціями / В. П. Колосова – К. : НДФІ, 2008. – 232 с.
 51. Гончаренко О. Заповітам МВФ не вірні / О. Гончаренко // Експерт, 2009. – № 11. [е](#) с. 20-21.
 52. Зовнішній борг України на кінець 2022 року НБУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/files/ES/ExDebt_y.pdf (дата звернення [Т](#)
 53. Грицаєнко Л. Л. Інституційний механізм Європейського Союзу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» [е](#) Л. Л. Грицаєнко. – К., 2010. – 113 с.
 54. Ukraine is not Greece. Pros and Cons of the IMF Bailout of Ukraine [Електронний ресурс]: Authors: Viktoria Hnatkovska, Tymofiy VoxUkraine co-founder: Режим [д](#)
 55. International Monetary Fund [Електронний ресурс]: From Wikipedia – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/International_Monetary_Fund – заголовок [з](#) екрану.

Сторожук І.В ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: РОЛЬ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ ТА МВФ, International students and researchers scientific conference “CURRENT ISSUES IN ECONOMICS AND FINANCE: DEVELOPMENTS AND TRENDS” (November

[е](#)

[1](#)

[=](#)

[G](#)

[R](#)

[A](#)

[S](#)